Информационен бюлетин
Централна библиотека на БАН

Брой МА (82), година VIII ISSN 1312-9899 София, В памет на М.Аргирова 2014 г.

Живот отдаден на Библиотеката
е-Сборник в чест на Мария Аргирова

Силвия НАЙДЕНОВА
Живот, отдаден на Библиотеката..... 2

Силвия НАЙДЕНОВА и Никола КАЗАНСКИ
Биобиблиография на доцент д-р Мария Аргирова-Герасимова..... 3

Мария МЛАДЕНОВА
Бродещите ми спомени за доц. д-р Мария Аргирова..... 24

Емилия МОМЧИЛОВА
Доцент д-р Мария Аргирова-Герасимова (1938-2013) – личност с кауза.. 31

Красимира ПАПАЗОВА и Константина НЕДКОВА
Социологическите пристрастия на Мария Аргирова..... 32

Вили СТОЯНОВА
Помним с обич........ 42

Таня ТОДОРОВА
Професионални и човешки моменти с Мария Аргирова-Герасимова..... 43

Румелина ВАСИЛЕВА
Достойно есть 56

Илко ПЕНЕЛОВ
Библиотеката при Българското ентомологично дружество (1909 – 1930)..... 65

Редакционна колегия: ас. Даниела Атанасова (отг. ред), Стефка Хрусанова, Евгения Станчева, доц. д-р Никола Казански.
Компютърна обработка на изображения и текст: Петър Първанов (Parvanov@cl.bas.bg)

Адрес за кореспонденция
гр. София 1040
ул. “15-ти ноември” №1
тел: 979 53 79, 979 52 54
http://www.cl.bas.bg
E-mail: refer3@cl.bas.bg, refer2@cl.bas.bg

Живот, отдаден на Библиотеката

Силвия НАЙДЕНОВА – и.д. директор на ЦБ на БАН

Една тъжна годишнина ни дава повод да си спомним отново за нашата колежка Мария Аргирова. Повече от четири десетилетия тя работеше за утвърждаването на Централната библиотека на БАН като водеща библиотека в България.

Изучавайки историята, съвременното състояние и перспективите за развитие на нашата библиотека, с богатия си практически опит в изграждането, организирането и опазването на фондовете и колекциите, Мария ни завеща поредица от изследователски проекти. Безспорно тя беше един от най-добрите специалисти в областта на библиотечните фондове не само в Централната библиотека, но и в цялата библиотечна общност. Доцент Аргирова беше и в основата на редица библиотечни дейности, за които създаде солидни методически указания, които ние, колективът на ЦБ и всички специални библиотеки на постоянните научни звена на Българската академия на науките, продължаваме най-активно да използваме.

Мария влагаше колосална енергия и голям професионализъм в осъществяването на всички задачи. Освен традиционен учен тя беше изключително модерен човек, който неуморно работеше за изграждането, развиването и съчетаването на традиционните и модерните технологии и услуги, за превръщането на Централната библиотека на БАН в съвременен библиотечно-информационен център, свързан с всички подобни структури у нас и по света.

Мария Аргирова остави добър пример за почтеност, деликатност, добронамереност, колегиалност, съпричастност, компетентност и трудолюбие.

Посвещаваме ноемврийския брой на Информационния бюлетин на ЦБ на уважаваната от нас колежка Мария Аргирова.

БИОБИБЛИОГРАФИЯ
на доцент д-р Мария Иванова АРГИРОВА-ГЕРАСИМОВА

Силвия Найденова – ЦБ на БАН
Najdenova.s@cl.bas.bg

Никола Казански – ЦБ на БАН
refer2@cl.bas.bg

Доцент д-р Мария Иванова АРГИРОВА-ГЕРАСИМОВА
Родена на 10 септември 1938 г. в София, починала на 12 октомври 2013 г.

Образование: висше – магистър по руска филология, СУ "Св. Климент Охридски", Филологически факултет, 1963 г.; магистър по библиотечно-информационни науки, СУ "Св. Климент Охридски", Философско-исторически факултет, катедра "Библиотекознание, библиография и научна информация", 1972 г.; докторска дисертация – защитена през 1988 г.

Професионално развитие:

1973-1988 г. – научен сътрудник в Централната библиотека на БАН

1989-2010 г. – доцент в ЦБ на БАН

1992-1993 г. – хоноруван доцент в катедра "Библиотекознание и библиография на СУ "Св. Климент Охридски"

1993-2012 г. – хоноруван доцент в Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ)

Заемани длъжности в УниБИТ:

1997-2000 г. – член на Академичния съвет на УниБИТ

От 2001 г. – член на Контролния съвет на УниБИТ

2004-2005 г . – секретар на Научния съвет при УниБИТ

Членство в организации:

1985 г. – съучредител и член на Българската секция по библиология, асоциирана с Международната асоциация по библиология в Париж, Франция

1991-1996 г. – член на Управителния съвет на Съюза на библиотечните и информационните работници

От 1992 г. – член на редколегията на тематичния сборник “Проблеми на специалните библиотеки”

1994-2003 г. – член на Научния съвет на НБКМ

1995-1998 г. – член на Съвета за издателска дейност при УС на БАН

1995-1998 г. – член на Националната координационна комисия по комплектуване при НБКМ

От 1995 г. – член на работна група ТК 16 “Архивна, библиотечна и информационна дейност” при Българския институт по стандартизация

От 2001 г. – научен секретар на работна група АЛЕФ500 в ЦБ на БАН

2003 г. – член на комисията за акредитация на специалност “Библиотечно-информационни дейности” при Философския факултет на СУ “Св. Климент Охридски”

2004-2005 г. – член на работна група при Българската библиотечно-информационна асоциация (ББИА) за изработване на нормативен документ “Наредба за запазване на библиотечните фондове”

2006-2007 г. член на работна група по проекта на ББИА и Американския културен център “Правна регулация на библиотеките и на библиотечно-информационните дейности”

ПУБЛИКАЦИИ

1975

1. Картотека на получаваните в БАН и СУ периодични издания – първа стъпка към координираното комплектуване. // Библиотекар, 1975, № 9, с. 30-33 (съавт. Лиляна Захариева).

2. Някои данни за монографичната литература, комплектувана в ЦБ на БАН през периода 1970-1974 г. // Проблеми на специалните библиотека : Темат. сб. 1975. – София : ЦБ на БАН, 1975, с. 251-265 (съавт. Мария Кадънкова).

1976

3. Микрофилми, ксерокопия и фотокопия в библиотеките от системата на БАН.
// Библиотекар, 1976, № 3, с. 22-25.

1977

4. Държавната публична научно-техническа библиотека на Сибирското отделение на АН на СССР. // Библиотекар, 1977, № 10, с. 22-27.

1978

5. За библиотечното обслужване в Новосибирския научен център.
// Библиотекар, 1978, № 4, с. 34-37.

6. Книжните фондове на специалните библиотеки на БАН. Анализ и проблеми. // Проблеми на специалните библиотеки : Фондове и автоматизация: Темат. сб. 1977.
– София : ЦБ на БАН, 1978, с. 48-149 (съавт. Мария Кадънкова).

7. Мария Кадънкова-Радославова на 60 години. // Библиотекар, 1978, № 11-12, с. 70-71 (съавт. Радка Пейчева).

8. По някои проблеми на комплектуването и обслужването в съветските академични библиотеки и нашият опит. // Проблеми на специалните библиотеки : Фондове и автоматизация: Темат. сб. 1977. – София : ЦБ на БАН, 1978, с. 356-402.

9. Чуждестранната монографична литература по математика в големите научни библиотеки в София. // Проблеми на специалните библиотеки : Фондове и автоматизация: Темат. сб. 1977. – София : ЦБ на БАН, 1978, с. 224-296.

1980

10. Изучаване на читателските интереси на специалистите в Благоевград.
// Проблеми на специалните библиотеки : Автоматизация и информационно осигуряване : Темат. сб. 1979. – София : ЦБ на БАН, 1980, с. 281-295.

11. Информационни възможности на библиотеката при ЕЦ по химия при БАН.
// Проблеми на специалните библиотеки : Автоматизация и информационно осигуряване : Темат. сб. 1979. – София : ЦБ на БАН, 1980, с. 163-281 (съавт. Мария Кадънкова).

12. Международен книгообмен на Българската академия на науките 1980
: Справочник / Състав. : Мария Аргирова и др. – София : ЦБ на БАН, 1980. - 475 с.

1981

13. Библиотеките на Българската академия на науките : Справочник 1980
/ Състав. : Мария Аргирова. – София : ЦБ на БАН, 1981. 108 с.

14. Информационни възможности на библиотеката при Института по молекулярна биология при БАН. // Проблеми на специалните библиотеки : Автоматизация и информационно осигуряване : Темат. сб. 1980 – София : ЦБ на БАН, 1981, с. 138-188 (съавт. Мария Кадънкова).

15. Международният книгообмен на БАН. // Библиотекар, 1981, № 11, с. 37-39.

16. Социологическо изследване на четенето на чуждестранната литература в библиотеките от системата на Българската академимя на науките : Резюме.

// Библиология, документация и науки за информацията : Двустранен българо-френски колоквиум, София, 23-28 ноем. 1981. – София : ЦБ на БАН, 1981, с. 5.

1982

17. Библиотеките на Българската академия на науките : Справочник / Състав. : Мария Аргирова. – София, ЦБ на БАН, 1982. – 108 с.

18. Информационни възможности на библиотеката по физика при Българската академия на науките. // Проблеми на специалните библиотеки : Библиотечно-информационно обслужване. Социологически проучвания : Темат. сб. 1981
– София : ЦБ на БАН, 1982, с. 9-65 (съавт. Мария Кадънкова).

19. Методика за съдържателен анализ на националния фонд. // Проблеми на специалните библиотеки : Библиотечно-информационно обслужване. Социологически проучвания : Темат. сб. 1981 – София : ЦБ на БАН, 1982, с. 75-84 (съавт. Радка Пейчева и Лазарина Станишева).

20. Научната книга и специалистите в Благоевград. // Културен живот, 1982, № 1,
с. 15-26 (съавт. Христо Динев).

21. Програмен документ за развитие на библиотечното дело.
// Библиотекар, 1982, № 3, с. 33-35.

22. Тематично насочване на централизираното комплектуване в библиотечната система на Българската академия на науките. // Библиотекар, 1982, № 8, с. 18-21.

23. Ценни издания на трудовете на В. И. Ленин, постъпили в библиотечния фонд до 9 септември 1944 г. // Проблеми на специалните библиотеки : Библиотечно-информационно обслужване. Социологически проучвания : Темат. сб. 1981 – София : ЦБ на БАН, 1982, с. 223-229 (съавт. Радка Пейчева).

24. Читателските потребности на специалистите от Благоевград. Социологически проучвания. // Проблеми на специалните библиотеки : Библиотечно-информационно обслужване. Социологически проучвания : Темат. сб. 1981 – София : ЦБ на БАН, 1982, с. 114-192 (съавт. Величка Хаджихристова).

1983

25. Библиотечная система БАН в помощь научным исследованиям.
// Тексты и тезисы выступлений : Международный симпозиум библиотек академий наук социалистических стран, Братислава, 26 сентября-1 октября 1983 (микрофиш).

26. Динамика фонда периодических изданий в библиотечной системе БАН.
// Материалы первой национальной конференции с международным участием по наукометрии и лингвистике научного текста, Варна, 20-21 октября 1983. – Варна, 1983, с. 28-30.

27. Нови издания в Централната библиотека на БАН. // Вестник на БАН, 1983, № 3, с. 4-6.

28. Обеспечение болгарской науки литературой – основная задача библиотек Болгарской академии наук. // Использование ресурса мировых знаний – тенденции развития научной информации : 4-ый научный симпозиум Научно-информационного центра Академии наук ГДР, Варнемюнде, 25-29 октября 1982. – Берлин : АН ГДР НИЦ, 1983, с. 401-417 (съавт. Елена Савова).

29. Социологическо изследване на четенето на чуждестранната литература в библиотеките от системата на Българската академия на науките.
// Проблеми на специалните библиотеки : Автоматизация и информационно осигуряване : Темат. сб. 1983. – София : ЦБ на БАН, 1983, с. 94-110.

30. Четенето на чуждестранна литература в библиотечната система на БАН.
// Библиотекар, 1983, № 12, с. 20-24.

31. Читателите-специалисти в Благоевградски окръг : Резултати от едно проучване.
// Проблеми на специалните библиотеки : Автоматизация и информационно осигуряване : Темат. сб. 1983. – София : ЦБ на БАН, 1983, с. 166-230..

32. Читателското търсене и библиотечните фондове в Благоевградски окръг.
// Културен живот, 1983, № 3, с. 15-27 (съавт. Христо Динев).

33. Étude sociologique sur la lecture de la littérature étrangère dans les bibliothèques du système de l'Académie bulgare des sciences. // Schema et schematisation, 1983, № 18, p. 73-78.

1984

34. Библиотеките при Българската академия на науките. // Вестник на БАН, 1984, № 3, с. 3-5.

35. Международни връзки и сътрудничество на Централната библиотека при БАН.
// Библиотекар, 1984, № 9, с. 28-30 (съавт. Йорданка Безлова).

36. Сътрудничеството на Централната библиотека при БАН с библиотеките в Благоевград и окръга. // Библиотекар, 1984, № 7, с. 10-13 (съавт. Христо Динев).

37. Ценно информационно издание. // Библиотекар, 1984, № 6, с. 23-25.

38. Biblioteki Bulgarskei akademii nauk. Gromadzenie literature naukowey I badanie jej wykorzystania. // Przeglad biblioteczny, 1984, № 1, s. 43-51 (съавт. Елена Савова).

39. The Mathematical Literature in the Library System of the Bulgarian Academy of Sciences. // Proceedings of the Second National Conference with International Participations on Scientometrics and Linguistics of the Scientific Text, Varna, October 26-27 1984.
– Varna, 1984, p. 186-187.

1985

40. Даренията в библиотеките от системата на Българската академия на науките.
// Библиотекар, 1985, № 9, с. 21-23.

41. Приносът на библиотеките от системата на БАН за изграждане на националния библиотечен фонд. // Библиотекар, 1985, № 5, с. 17-20.

1986

42. Библиотеката по химия при Българската академия на науките.
// Библиотекар, 1986, № 1, с. 17-20.

43. Современные проблемы международного книгообмена Центральной библиотеки БАН. // Вопросы дальнейшего совершенствования и повышения качества комплектования иностранной литературы и международного книгообмена в библиотеках Академии наук СССР и академии наук союзных республик : Сборник научных работ. – Ленинград : БАН, 1986, с. 51-58 (съавт. Йорданка Безлова).

44. Сътрудничество на научните библиотеки в ГДР при изграждане на единен фонд.
// Библиотекар, 1986, № 8, с. 32-35.

45. Die Physikalische Bibliothek der Bulgerischen Akademie der Wissenschaften in Dienst des wissenschaftlich-technischen Fortschritte.
// Methoden und Verfahren zur Optimierung der Literaturbestande auf dem Gebiet der Physik. Vortrade der Fachtangung, Roitzsch, 28-30 April 1986. – Leipzig : Akademie der Wissenschaften der DDR, 1986, s. 27-38.

1987

46. Использование иностранных периодических изданий в библиотечной системе БАН и пути усовершенствования комплектования и обслуживания ими. // Изученние информацинных потребностей ученых академий наук социалистических стран : IV Международный симпозиум библиотек академий наук социалистических стран, Яблонна, 30 сентября – 5 октября 1985. – Варшава, 1987 (микрофиш).

47. Нови насоки в дейността на Централната библиотека на БАН за усъвършенствуване на единния библиотечен фонд. // Библиотекар, 1987, № 3, с. 3-7.

48. Ползване на периодичните издания, получавани по валутен път от несоциалистическите страни в библиотечната система на Българската академия на науките. // Проблеми на специалните библиотеки : Усъвършенствуване на библиотечно-библиографската дейност : Темат. сб. 1986. – София : ЦБ на БАН, 1987,
с. 47-123.

49. Христо Динев на 60 години. // Библиотекар, 1987, № 6, с. 40-42.

1988

50. Централната библиотека на Българската академия на науките и библиотеките от Благоевградска община. // Библиотекар, 1988, № 4, с. 18-21.

1989

51. Българо-американски колоквиум “Научни връки между Централната библиотека на БАН и научните библиотеки в САЩ. // Списание на БАН, 1989, № 5, с. 78-80 (съавт. Свободозаря Габровска и Йорданка Безлова).

52. Осемдесет години международен книгообмен между Централната библиотека на Българската академия на науките и научните библиотеки в САЩ. // Библиотекар, 1989, № 8, с. 14-18. (съавт. Йорданка Безлова).

1990

53. Библиотеките на България се отварят към света. // Библиотекар, 1990, № 10, с. 46-47 (съавт. Татяна Янакиева).

54. Международният обмен с балканските страни – източник за изграждане на фонд по балканистика в БАН. // Библиотекар, 1990, № 6, с. 5-9.

55. Фондовете на научните библиотеки и информационните читателски потребности.

// Четене и читатели : Методологически и методически проблеми на изследванията : Сборник. - София : НИИ по културата, 1990, с. 125-136.

56. Четенето на чуждестранните периодични издания в библиотечната система на БАН. // Библиотеки, развитие, общество : Международна конференция по библиология, София, 4-7 октомври 1988. – София : ЦБ на БАН, 1990, с. 231-234.`

1991

57. Библиотечният фонд – система. // Библиотекар, 1999, № 6, с. 2-6.

58. Изгорена ли е Царската библиотека. // А Б В, № 12, 30 април 1991.

59. Книгообменът на Централната библиотека на Българската академия на науките. // Библиотекар, 1991, № 3, с. 16-20 (съавт. Йорданка Безлова).

60. Някои актуални проблеми в дейността на Централната библиотека при изграждане на единния фонд на Българската академия на науките.
// Библиотекар, № 2, с. 7-12.

61. Чуждестранни издания на творбите на Шарл Бодлер в България : По случай 170 години от рождението му 1821-1991. // Библиотекар, 1991, № 6, с. 34-37 (съавт. Радка Пейчева).

62. Царската сбирка в единния библиотечен фонд на Българската академия на науките. // Библиотекар, 1991, № 7-8, с. 82-84.

63. L’echange international de la Bibliothèque Centrale de l’Académie Bulgare des Sciences avec les organisations scientifiques en Suisse. // Téodor Dimitrove. Hommage in Suisse 1291-1991. – Geneve, 1991, p. 844-851 (съавт. Йорданка Безлова).

1992

64. История на библиотеките на Българската академия на науките. 480 с. Депозирано в Централния държавен исторически архив № 1087/92 (съавт. Елена Савова и Радка Пейчева).

65. Нови проблеми в комплектуването на големите научни библиотеки.
// Библиотекар, 1992, № 9, с. 20-24 (съавт. Славянка Скобцова).

66. Проф. Тодор Боров и научните библиотеки. // Един живот за книгите : Сборник в чест на проф. Тодор Боров. – В. Търново : ВТУ Св. Св. Кирил и Методий", 1992,
с. 29-34.

67. Профил за комплектуване на академичния библиотечен фонд на Българската академия на науките. // Проблеми на специалните библиотеки : Темат. сб. 1992.
– София : ЦБ на БАН, 1992, с. 83-103.

68. Профилирането и координацията на националния на националния библиотечен фонд.
// Депозирано в ЦНТБ № 584/92, 30 с. (съавт. Мария Капитанова и Славянка Скобцова).

69. Сътрудничество на швейцарските библиотеки с българските академични библиотеки.
// Проблеми на специалните библиотеки : Темат. сб. 1992.
– София : ЦБ на БАН, 1992, с. 124-130 (съавт. Йорданка Безлова).

1993

70. Библиотеките на Българската академия на науките. // Ново слово, № 1, 29 дек. 1993.

71. Библиотеките на Българската академия на науките и значението им за изграждане на националния библиотечен фонд. // Известия на Народна библиотека Св. Св. Кирил и Методий, 21, 1993, с. 57-68.

72. Библиотечните работници в Българската академия на науките. Поглед отвътре.
// Библиотекознание, библиография, книгознание, 1993, № 3, с. 5-12.

73. Изграждане и развитие на Националната автоматизирана библиотечно-информационна мрежа /НАБИМ/ : Проект / Състав. : М. Ангелов, М. Аргирова, Ал. Димчев и др. – София : Министерство на културата, 1993. – 170 с.

74. Съвременни проблеми на профилиране и координация на националния библиотечен фонд. // Известия на Народна библиотека Св. Св. Кирил и Методий, 21, 1993, с. 39-49 (съавт. Мария Капитанова и Славянка Скобцова).

75. Развитие на Националната автоматизирана библиотечно-информационна мрежа / НАБИМ/. // Библиотекознание, библиография, книгознание, 1993, № 4, с. 22-62
(авт. колектив).

76. Централната библиотека на Българската академия на науките.
// Статистически барометър, № 21, 28 май 1993.

1994

77. Академичният библиотечен фонд 1869-1945. // Библиотекознание, библиография, книгознание, 1994, № 5, с. 43-48 (съавт. Радка Пейчева).

78. Дарение от научна литература за академичния библиотечен фонд.
// Списание на БАН, 1994, № 5/6, с. 177-179.

79. Дарения на учени и общественици в Библиотеката на Българското книжовно дружество и Българската академия на науките. // Библиотека, 1994, № 7/8, с. 53-57.

80. Научните библиотеки в пазарната ситуация. // Култура. Комуникация. Книжовност : Международен форум : Информационните услуги в периода на преход, София, 11-14 окт. 1994. – София : Център за телематични услуги, 1994, с. 81-86 (съавт. Мария Капитанова).

81. Поглед върху изследванията на книгите и четенето 1985-1994.
// Култура. Комуникация. Книжовност : Международен форум : Информационните услуги в периода на преход, София, 11-14 окт. 1994. – София : Център за телематични услуги, 1994, с. 7-14 (съавт. Константина Недкова).

82. Проучване на четенето в Библиотеката на Българската академия на науките през 1936-1942 г. // Библиотека, № 10, с. 39-41 (съавт. Радка Пейчева).

83. Специалните библиотеки и българската наука. // Библиотечно-информационно обслужване : IV научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, София, 2-3 юни 1994. – София : СБИР, с. 7-14.

84. Съкровищница на знанието /за ЦБ на БАН/. // Дума, бр. 184, 15 авг. 1994.

85. Уникално хранилище на нашата история /за ЦБ на БАН/. // Дума, бр. 298, 12 септ. 1994.

86. Ценни сбирки в академичния библиотечен фонд. // Списание на БАН, 1994, № 1/2, с. 92-97 (съавт. Радка Пейчева).
87. Читателите на Библиотеката при Българското книжовно дружество и Българската академия на науките. // Библиотека, 1994, № 9, с. 21-24.

1995

88. Библиотекарите – възпитаници на Института за библиотечно дело в библиотеките на Българската академия на науките. // Проблеми на специалните библиотеки
: Темат. сб. 1994. – София : ЦБ на БАН, 1995, с. 80-83 (съавт. Росица Лозанова).

89. Библиотеките на Българската академия на науките : Справочник 1994 / Състав. : Мария Аргирова и др.; Ред. : Динчо Кръстев, Мария Аргирова – София : ЦБ на БАН, 1995. – 156 с. : с ил.

90. Библиотеките на Българската академия на науките в новата ситуация.
// Проблеми на специалните библиотеки : Темат. сб. 1994. – София : ЦБ на БАН, 1995, с. 29-38.

91. Да запазим международния книгообмен. // Проблеми на специалните библиотеки : Темат. сб. 1994. – София : ЦБ на БАН, 1995, с. 51-57.

92. Ценна литература за националния библиотечен фонд. // Библиотека, 1995, № 1, с. 61-62.

93. Читателят – научен работник в библиотеките на Българската академия на науките. // Библиотеките и бъдещето : V национална научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, София, 7-9 юни 1995.
– София : СБИР, 1995, с. 8-10.

1996

94. Информационни потребности на научния потенциал на Българската академия на науките. // Библиотекознание, библиография, книгознание, 1996, № 6, с. 5-12.

95. Фондовете на Централната библиотека на Българската академия на науките. Състояние и проблеми на опазването. // Библиотечни фондове – състояние, опазване, развитие : VI национална научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, София, 5-7 юни 1996. – София : СБИР, 1996, с. 16-18.

96. Български държавен стандарт : Код за представяне на наименованията на езиците : Утвърден 1996-7-10, 14 с. (съавт. Тодорка Николова).

1997

97. Библиотечната статистика в Централната библиотека на Българската академия на науките – основа на стратегическия анализ.
// Библиотекознание, библиография, книгознание, 1997, № 7, с. 142-149 (съавт. Таня Стоянова).

98. Българската академия на науките – продължител на най-добрите традиции на дарителството. // Информационен бюлетин на БАН, 1997, № 8, с. 2.

99. Специалните академични библиотеки – информационна база на българската наука. // Проблеми на специалните библиотеки : Темат. сб. 1997 (http:/cl.bas.bg).

100. Стратегическо планиране в Централната библиотека на Българската академия на науките. // Библиотекознание, библиография, книгознание, 1997, № 7, с. 137-141.

101. Учените в Българската академия на науките и тяхното информационно осигуряване. // Проблеми на специалните библиотеки : Темат. сб. 1997 (http://cl.bas.bg).

102. Централната библиотека на Българската академия на науките в избрани дати.
// Проблеми на специалните библиотеки : Темат. сб. 1997 (http://cl.bas.bg).

1998

103. Маркетинг на академичната научна литература. // Информационна политика в България – формиране и развитие в съвременните условия : VII национална научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, София,
5-6 юни 1997. – София : СБИР, 1998, с. 88-91.

104. Нормативни документи в Централната библиотека на БАН.
// Библиотечно законодателство : VIII национална научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, София, 10 юни 1998.
– София : СБИР, 1998, с. 75-78 (съавт. Цветана Стайкова и Събина Анева).

1999

105. Библиотеките на Българската академия на науките=Libraries of the Bulgarian Academy of Sciences : Справочник 1999 / Състав. : Мария Аргирова и др.;
Ред. : Динчо Кръстев. – София : Акад. изд. Проф. Марин Дринов, 1999. – 171 с.

106. Библиотеката на Българската академия на науките в навечерието на своя юбилей.
// Библиотека, 1999, № 5, с. 25-33.

107. Библиотеката на Никола Милев. // Библиотека, 1999, № 1, с. 32-35
(съавт. Радка Пейчева).

108. Дати и факти от историята на Централната библиотека на Българската академия на науките. // Списание на БАН, 1999, № 2, с. 78-80 (съавт. Емилия Момчилова).

109. Информационно осигуряване на академичната общност.
// Библиотеките през новото хилядолетие – свободен и равен достъп до информация : IX национална научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, София, 1-3 юни 1999. – София : СБИР, 1999, с. 47-49 (съавт. Кристина Денчева).

110. Международният обмен на Централната библиотека на БАН. // Дни на науката на Република България и Република Македония : Научна конференция, София, 27-29 май 1999. – София : Унив. изд. Св. Кл. Охридски, 1999, с. 211-218.

111. Международният обмен на Централната библиотека на БАН с библиотеките на Република Македония. // Библиотека, 1999, № 1, с. 22-25.

112. Научните библиотеки в новата информационна инфраструктура на обществото.
// Дни на науката на Република България и Република Македония : Научна конференция, София, 27-29 май 1999. – София : Унив. изд. Св. Кл. Охридски, 1999,
с. 256-263 (съавт. Искра Арсенова).

113. Научните библиотеки на прага на информационното общество.
// Библиотека, 1999, № 2, с. 14-18 (съавт. Искра Арсенова).

114. От спад към стабилизация. // IX национална научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, София, 1-3 юни 1999. – София : СБИР, 1999, с. 118-120.

115. Правилник на Централната библиотека на Българската академия на науките. // Библиотеките на Българската академия на науките : Справочник 1999. – София : Акад. изд. Проф. Марин Дринов, 1999, с. 65-70 (съавт. Цветана Стайкова и Събина Анева).

116. Централната библиотека на Българската академия на науките : Пътеводител. – София : ЦБ на БАН, 8 с. (съавт. Цветана Стайкова и Даниела Атанасова).

117. Zentralbibliothek der Bulgarischen Akademie der wissenschaften.
// Handbuch Deutsche historische Buchbestande in Europa. Band 6, Hildesheim, Olms-Weidmann, 1999, s. 242-252.

2000

118. Библиотечно-информационно осигуряване на Българската академия на науките в преходния период. // Списание на БАН, 2000, № 1, с. 25-32 (съавт. Искра Арсенова).

119. Страници от историята на Библиотеката на Българската академия на науките 1869-1944. – София : Акад. изд. Проф. Марин Дринов, 2000. – 80 с. (съавт. Радка Пейчева).

120. Централната библиотека на Българската академия на науките в избрани дати.
// Бюлетин на Съюза на библиотечните и информационните работници, 2000, № 1, с. 26-27.

2001

121. Библиотеката на Българската академия на науките – хранителница на знанието.
// Проблеми на специалните библиотеките : Темат. сб. 2001. – София : ЦБ на БАН, 2001, с. 9-23 (съавт. Радка Пейчева).

122. Библиотечният фонд на Българската академия на науките в годината на 130-ия й юбилей. // Проблеми на специалните библиотеките : Темат. сб. – София : ЦБ на БАН, 2001, с. 107 –116.

123. Десет години Съюз на библиотечните и информационните работници. Настояще и бъдеще : Резултати от социологическо проучване. // Бюлетин на Съюза на библиотечните и информационните работници, 2001, № 1, с. 14-48
(съавт. Константина Недкова и Красимира Папазова).

124. Координация и централизация на академичните библиотеки.
// Библиотечната система на България : X Национална научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, София, 7 юни 2000. - София : СБИР, 2001, с. 57-60.

125. Новата роля на академичната библиотека в обслужването на българската наука.
// Списание на БАН, 2001, № 1, с. 25-30 (съавт. Кристина Денчева).

126. Политиката за изграждане на фондовете на публичните библиотеки.
// Библиотека, 2001, № 1, с. 5-9. (съавт. Анета Дончева).

127. Сто години в служба на науката : Из историята на специалните библиотеки на Българската академия на науките. // Проблеми на специалните библиотеки : Темат. сб. 2001. – София : ЦБ на БАН, 2001, с. 35-43.

128. Съюзът на библиотечните и информационните работници през погледа на библиотечно-информационната колегия. // Библиотечната система в България : X Национална научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, София, 7 юни 2000. –София : СБИР, 2001, с. 33-36 (съавт. Красимира Папазова и Константина Недкова).

2002

129. Конфликтите в библиотеката. // Съюзът на библиотечните и информационните работници в началото на 21 век : XI Национална научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, София, 5-6 юни 2001.
– Пловдив : СБИР, 2002, с. 26-28.

130. Личната библиотека на Марко Балабанов. // Библиотека, 2002, № 2/3, с. 46-50.

131. Д-р Никола Милев – библиограф и академик. // Българска библиография 1852-2002 : Юбилеен сборник. – В. Търново : Унив. изд. Св. Св. Кирил и Методий, 2002, с. 291-296.

132. Немски исторически фондове в българските библиотеки. // Библиотека, 2002, № 2/3, с. 32-38. (съавт. Тодорка Николова).

133. Професионална кариера на библиотекаря. // Професионална етика – професионални перспективи : XII Национална научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, София, 5-6 юни 2002 htpp://www.lib.bg/Argirova.htm.

134. Ценни издания и колекции от фонда на Централната библиотека на БАН в web пространството. // Съюзът на библиотечните и информационните работници в началото на 21 век : XI Национална научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, София, 5-6 юни 2001. – Пловдив : СБИР, 2002, с. 40-43 (съавт. Кристина Денчева).

135. Централната библиотека на Българската академия на науките и програмата "Руска книга 1918-1926". // Библиотека, 2002, № 1, с. 35-38.

2003

136. Библиотеката на Българската академия на науките. // История на библиотеките в България от Средновековието до средата на 40-те години на XX век : Сборник. – София : Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2003, с. 121-126.

137. Богата творческа личност : Проф. Елена Савова навърши 85 години. // Библиотека, 2003, № 3, с. 19-24.

138. Насъщна книга за студенти и професионалисти-библиотекари : Рец. за книгата на доц. Мария Младенова. Универсална десетична класификация. Структура и методика на класифициране. // Трудове на Колежа по библиотекознание и информационни технологии, 2003, 2, с. 285-288.

139. Професионална кариера на библиотекаря. // Професионална етика – професионални перспективи : XII Национална научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, София, 5-6 юни 2002. – София : СБИР, 2003, с. 70-74.

140. Подготовка на библиотечния персонал и автоматизираните системи. // Библиотеки – Четене - Комуникации : Национална конференция, Велико Търново, 28 ноември 2002. – В. Търново : Унив. изд. Св. Св. Кирил и Методий, 2003, с. 71-74.

141. Уникална книжовна колекция в академичния библиотечен фонд. // Трудове на Колежа по библиотекознание и информационни технологии, 2, 2003, с. 53-64.

2004

142. Адаптация на учените към информационните ресурси в процесите на библиотечно-информационното осигуряване на научните изследвания : На примера на Българската академия на науките. // Трудове на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии, 2004, 3, с. 125-132.

143. Библиотеката на Българската академия на науките – хранителница на знанието. // История на библиотеките в България от Средновековието до средата на 40-те години на XX век : Сборник. – София : Унив. изд. Св. Климент Охридски, 2004, с. 121-126.

144. Български периодични издания 1844-1944 в академичния библиотечен фонд. // Книгата: бъдеще време в миналото : Национална научна конференция, София, 1 ноември 2003. – София : З. Стоянов, 2004, с. 254-262 (съавт. Йорданка Безлова).

145. Документално богатство в академичния библиотечен фонд. Изследвания и проекти. // Библиотечното сътрудничество – настояще и бъдеще. Идеи и проекти за изследвания в областта на библиотечните комуникации : XIII Национална научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, София,
5-6 юни 2003. – София : СБИР, 2004, с. 186-189.

146. Книжната колекция на царската фамилия в библиотечните фондове на Българската академия на науките. // Царските колекции в българските музеи, архиви и библиотеки : Сборник. – София, Нац. музей на бълг. книга и полиграфия 2004, с. 261-276.

147. Лични колекции и ценни сбирки във фондовете на библиотеките на Българската академия на науките. // По следите на българската книга. Описи. Находки. Библиология : Национален колоквиум, посветен на 100-годишнината от рождението на д-р Маньо Стоянов, Пловдив, 30 май 2003. – Пловдив : Нар. библ. Иван Вазов, 2004, с. 307-311.

148. Международният обмен на Централната библиотека на БАН с библиотеки в САЩ 1908-2003). // Библиотеки – Четене – Комуникации : Национална научна конференция, Велико Търново, 20-21 ноември 2003. – В.Търново : Унив. изд. Св. Св. Кирил и Методий, 2004, с. 277-282 (съавт. Цветанка Христова).

149. "Минимум библиотечна техника за масовите библиотеки" на Ценко Цветанов и съвременните технологии. // Ценко Цветанов и българската книжовна култура : Национална научна конференция, посветена на 100-годишнинатат от рождението на Ценко Цветанов, София, 11 март 2004. – София : WINI - 1937, 2004, с. 105-110.

150. Проф. Елена Савова на 85 години. // Живот сред книгите : Юбилеен сборник в чест на 85-годишнината на проф. Елена Савова. – София : БАН, 2004, с. 316-321.

151. [Сто тридесет и пет] 135 години Централна библиотека на Българската академия на науките. – София : ЦБ на БАН, 2004, 8 с.

152. Централната библиотека на Българската академия на науките.
// Българска книга : Енциклопедия. – София-Москва : PENSOFT, 2004, с. 463-464.
153. Le 85-ème jubilée du professeur Elena Savova. // Bulletin d'information international de bibliologie, 2004, p. 80-83.

2005

154. Библиотеките на Българската академия на науките : Справочник 2005 / Състав. : Мария Аргирова-Герасимова; Ред. : Събина Анева. – София : Акад. изд. Проф. Марин Дринов, 2005. – 126 с. : с 6 карти.

155. Българска възрожденска книжнина във фондовете на Българската академия на науките. // Трудове на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии, 2005, 4, с. 85-92.

156. Васил Д. Стоянов – създател на Библиотеката на Българското книжовно дружество. // Книгата и нац;иоланата идентичност : Втора национална научна конференция, София, 1 ноември 2004. – София : За буквите – о писменех, 2005,
с.134-141 (съавт. Цветана Стайкова).

157. Едно виждане за промени в подзаконови нормативни актове за българските библиотеки. // Библиотеките и промените в съвременното българско законодателство : XIV Национална научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, Варна, 3-4 юни 2004. – София : СБИР, 2005, с. 72-75. (съавт. Красимира Папазова).

158. Интелектуални комуникации и съвременни технологии. Алтернативи пред научните библиотеки : Рецензия. // Наука, 2005, № 2, с. 80-81.

159. Личната библиотека на Феликс Каниц. // Библиотеки – Четене – Комуникации. Съдбата на българската книга : III национална научна конференция, Велико Търново, 25-26 ноември 2004. – В. Търново : Унив изд. Св. св. Кирил и Методий, 2005, с. 227-285.

160. Нова колекция във фондовете на Централната библиотека на Българската академия на науките. // Информационен бюлетин на Българската академия на науките, 2005,
№ 8, с. 11.

161. Творецът Йордан Радичков в "Био-библиография" за него : Рецензия. // Трудове на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии, 2005, 4, с. 453-456.

2006

162. Библиотечните колекции на учени и общественици в Българската академия на науките. // Трудове на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии, 2006, 5, с. 239-247.

163. Дарение от акад. Румен Цанев. // Информационен бюлетин на Българската академия на науките, 2006, № 9, с. 18.

164. Достойно представяне на Централната библиотека на БАН в дните на националната библиотечна седмица. // Библиотека, 2006, № 3-4, с. 8-9 (съавт. Цветана Стайкова и Евгения Станчева).

165. Изложба на книги от библиотеката на царската фамилия. // Бюлетин на Съюза на библиотечните и информационните работници, 2006, № 1, с. 64-65.

166. Старопечатните издания в Централната библиотека на БАН.
// Българската книга и библиотеките през Възраждането : Национална научна конференция по случай 150-годишнината на библиотека "Зора", Сливен, 7-10 юни 2005 : Доклади, 2006 (http.//www.Zora.Sliven.net).

167. Съхранено за поколенията. // Информационен бюлетин на Българската академия на науките, 2006, № 9, с. 19-20 (съавт. Емилия Момчилова).

168. Централната библиотека на Българската академия на науките.
// Българска енциклопедия А-Я, 2006 (http://encyclopedia.bg) или (http.//znam.bg).

169. Четенето в библиотеките на БАН. Традиция и бъдеще. // Книгата и безкнижната цивилизация : Трета национална научна конференция с международно участие, София, 1 ноември 2005. – София : СВУБИТ, 2006, с. 290-296 (съавт. Събина Анева).

2007

170. Българската периодика до средата на XX век във фондовете на БАН.
// Информационен бюлетин на ЦБ на БАН, 2007, № 9, 7-14 (http://cl.bas.bg)
(съавт. Йорданка Безлова).

171. Български периодични издания в библиотеките на Българската академия на науките 1844-1944 : Каталог / Състав. : Мария Аргирова -Герасимова и др.;
Отг. ред. : Динчо Кръстев. – София : Авангард, 2007. – 144 с. : с. 10 ил.

172. Български периодични издания във фондовете на Централната библиотека на БАН.
// Библиотека, 2007, № 3, с. 55-62. 61 (съавт. Йорданка Безлова).

173. Дати и факти от историята на Централната библиотека на Българската академия на науките. // Информационен бюлетин на Централната библиотека на БАН, 2007, № 10, 8-15 (http://cl.bas.bg) (съавт. Събина Анева).

174. Книжната колекция на царската фамилия в Централната библиотека на БАН.
// Национален подем, 2007, № 11-16, с. 6 (съавт. Емилия Момчилова).

175. Международный обмен Центральной библиотеки Болгарской академии наук с научными библиотеками России. Современные тенденции. // Научная книга в постсоветском пространстве : Материалы Второй международной научной конференции, Москва, 19-21 сентября 2007. Ч. 1. – Москва : Наука, 2007, с. 32-36 (съавт. Събина Анева).

176. Общодостъпен електронен каталог в Централната библиотека на БАН в Интернет. // Информационен бюлетин на Централната библиотека на БАН, 2007, № 5, с. 20-45 (http://cl.bas.bg) (съавт. Събина Анева).

177. Периодичните издания – магистрала на хуманитарното знание.
// Държавата на духа : Четвърта национална научна конференция с международно участие, София, 1 ноември 2006. – София : СВУБИТ, 2007, с. 463-471 (съавт. Севдалина Гълъбова).

178. [Петдесет] 50 години списание "Библиотека" : Социологически поглед.
// Библиотека : Тематичен указател 1884-2005, 2007, с. 199-246 (съавт. Красимира Папазова и Константина Недкова).

179. Руска художествена литература в библиотеките на БАН.
// Библиотека, 2007, № 4, с. 26-29.

180. Руската имперска книга в библиотеките на Българската академия на науките.
// Информационен бюлетин на Централната библиотека на БАН, 2007, № 7, с. 20-38 (http://cl.bas.bg) (съавт. Събина Анева, Никола Казански и Нели Байкова).

181. Сбирката от старопечатни книги в Централната библиотека на БАН.
// Информационен бюлетин на ЦБ на БАН, 2007, № 8, с. 17-20 (http://cl.bas.bg).

182. Специалните библиотеки в Българската академия на науките.
// Информационен бюлетин на Централната библиотека на БАН, 2007, № 8, с. 25-27 (http://cl.bas.bg).

183. Ценна българска периодика в академичния библиотечен фонд.
// Списание на Българската академия на науките, 2007, № 5, с. 60-64 (съавт. Йорданка Безлова).

184. The Russian Imperial Books in the Central Library of the Bulgaria Academy of Sciences. // The New Review, 2007, № 247, p. 301-305 (съавт. Събина Анева, Никола Казански и Нели Байкова).

2008

185. Библиотечните колекции на учени и общественици в Българската академия на науките. // Минало : Тримесечно списание за история, 2008, № 3, с. 65-70.

186. Български периодични издания в библиотеките на Българската академия на науките 1844-1944 : Каталог. // Информационен бюлетин на Централната библиотека на БАН, 2008, № 4, с. 5-7 (http://cl.bas.bg).

187. Годишна работна среща на библиотечните специалисти от мрежата на Българската академия на науките. // Информационен бюлетин на Централната библиотека на БАН, 2008, № 1, с. 3-4 (http://cl.bas.bg).

188. Книжовното наследство от български периодични издания във фондовете на Българската академия на науките. // Кирилицата в духовността на европейската информационна цивилизация : Пета национална научна конференция с международно участие, София, 1 ноември 2007. – София : СВУБИТ, 2008, с. 453-459 (съавт. Йорданка Безлова).

189. Културно наследство във фондовете на библиотеките на Българската академия на науките. // София и нейното културно-историческо наследство : Национална научна конференция, София, 9-11 ноември 2005. – София : Изд. на териториалното устройство и строителството, 2008, с. 204-207.

190. Основоположникът на руския критически реализъм : 200 години от рождението на Н. В. Гогол. // Славянски календар 2009, 2008, с. 46-47.

191. Приобщаването на библиотечната общност към резултатни практики в Европа чрез професионалния печат. // С модерни библиотеки – достойно в Европа : XVI Национална научна конференция на Съюза на библиотечните и информационните работници, София, 8-9 юни 2006. – София : СБИР, 2008, с. 41-44 (съавт. Красимира Папазова и Константина Недкова).

192. Първостроител в много науки : 150 години от рождението и 50 години от смъртта на акад. Александър Теодоров-Балан. // Славянски календар 2009, 2008, с. 66-68.

193. Редки книги в Централната библиотека на БАН. // Библиотека, 2008, № 4, с. 39-43.

194. Редки и ценни руски книги в академичния библиотечен фонд.
// Списание на БАН, 2008, № 6, с. 61-67 (съавт. Събина Анева, Никола Казански и Нели Байкова).

195. Руската класическа литература от XIX век във фондовете на Българската академия на науките. // Библиотеки – Четене – Комуникации : VI национална научна конференция, Велико Търново, 15-16 ноември 2007. – В.Търново :
Унив. изд. Св.св. Кирил и Методий, 2008, с. 212-216.

196. Специалните библиотеки на постоянните научни звена на БАН.
// Информационен бюлетин на Централната библиотека на БАН, 2008, № 6, с. 2-13 (http:/ cl.bas.bg).

197. Темата "България" в руски издания за Руско-турската война, съхранявани в библиотечния фонд на БАН. // Библиотека, 2008, № 1, с. 31-35.

198. Уникално наследство от български периодични издания във фондовете на БАН.
// Минало : Тримесечно списание за история, 2008,
№ 1, с. 12-16 (съавт. Йорданка Безлова).

199. Централната библиотека на Българската академия на науките.
// Информационен бюлетин на Централната библиотека на БАН, 2008, № 5, с. 1-10 (http:// cl.bas.bg) (съавт. Събина Анева).

2009

200. Инвентаризация на библиотечните документи в Централната библиотека на БАН. // Библиотека, 2009, № 3, с. 20-22.

201. Миниатюрните издания във фондовете на Централната библиотека на БАН.
// Информационен бюлетин на Централната библиотека на БАН, 2009, № 1, с. 2-19 (http:// cl.bas.bg) (съавт. Ангел Харалампиев).

202. Миниатюрните книги [у нас] - вчера, днес и утре. (съавт. Ангел Харалампиев).
// Минало, 2009, № 4, с. 9-15.

203. Публикационна дейност на Централната библиотека на БАН през 2004-2008 г.
// Информационен бюлетин на Централната библиотека на БАН, 2009, № 3, с. 2-13 (http:// cl.bas.bg) (съавт. Цветана Стайкова и Нели Байкова).

204. Първият български учебник в информационното пространство. //Библиотеки – Четене – Комуникации : VII национална научна конференция, Велико Търново, 21-22 ноември 2008. – В. Търново : Унив изд. Св. св. Кирил и Методий, 2009, с. 202-209. (съавт. Даниела Атанасова).

205. Редки и ценни книги в Централната библиотека на БАН: „Стематография" от Хрис¬то¬фор Жефарович и нейното значение за Българското възраждане.
// Информационен бюлетин на Централната библиотека на БАН, 2009, № 5, с. 3-8 (http:// cl.bas.bg)

206. "Рибният буквар" – дело на Петър Берон, просветителя и реформатора на учебното дело в България. // Информационен бюлетин на Централната библиотека на БАН, 2009, № 5, с. 6-9 (http://cl.bas.bg) (съавт. Даниела Атанасова).

2010

207. Опазване на книжовното наследство от фон¬довете на Централната библиотека на БАН чрез дигитализация. Дарени книги през миналия век - неповторими книжовни паметници //Информационен бюлетин на Централната библиотека на БАН, 2010, № 8, с. 3-10 (http://cl.bas.bg) (съавт. Даниела Атанасова, Ангел Харалампиев, Мария Симеонова).

208. Управление на конфликтите в библиотеката. Стратегия, тактика и методи. // Библиотечният мениджмънт – научни и практически аспекти. Шумен, 2010, с. 111-121.

2011

209. Дарителството – традиция и настояще в Централната библиотека на БАН. // Известия на Историческия музей Кюстендил, 17, 2011, с. 107-116 (съавт. Даниела Атанасова, Ангел Харалампиев, Мария Симеонова).

210. Нови технологии за опазване на книжовното богатство на БАН. // Информационен бюлетин на Централната библиотека на БАН, 2011, № 7, с. 5-10 (http://cl.bas.bg) (съавт. Даниела Атанасова).

ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ

Ангелов, М. (съавт.) 73

Анева, Събина (съавт.) 104, 115, 169, 173, 175, 176, 180, 184, 194, 199

Арсенова, Искра (съавт.) 112, 113, 118

Атанасова, Даниела (съавт.) 116, 204, 206, 207, 209, 210

Байкова, Нели (съавт.) 180, 184, 194, 203

Безлова, Йорданка (съавт.) 35, 43, 51, 52, 59, 63, 69, 144, 170, 172, 183, 188, 198

Берон, Петър (за него) 205

Бодлер, Шарл (за него) 61

Габровска, Свободозаря (съавт.) 51

Гогол, Н. В. (за него) 190

Гълъбова, Севдалина (съавт.) 177

Денчева, Кристина (съавт.) 109, 125, 134

Димчев, Александър (съавт.) 73

Динев, Христо (съавт.) 20, 32, 36, 49 (за него)

Дончева, Анета (съавт.) 126

Жефарович, Христофор (за него) 204

Захариева, Лиляна (съавт.) 1

Кадънкова-Радославова, Мария (съавт.) 2, 6, 7 (за нея), 11, 14, 18

Казански, Никола (съавт.) 180, 184, 194

Каниц, Феликс (за него) 159

Капитанова, Мария (съавт.) 68, 74, 80

Кръстев, Динчо (ред.) 105, 171

Ленин, В. И. (за него) 23

Лозанова, Росица (съавт.) 88

Милев, Никола (за него) 107, 131

Младенова, Мария (за нея) 138

Момчилова, Емилия (съавт.) 108, 167, 174

Недкова, Константина (съавт.) 81, 123, 128, 178, 191

Николова, Тодорка (съавт.) 96, 132

Папазова, Красимира (съавт.) 123, 128, 157, 178, 191

Пейчева, Радка (съавт.) 7, 19, 23, 61, 64, 77, 82, 86, 107, 119, 121

Радичков, Йордан (за него) 161

Савова, Елена (съавт.) 28, 38, 64, 150 (за нея), 153 (за нея)

Симеонова, Мария (съавт.) 206, 207

Скобцова, Славянка (съавт.) 65, 68, 74

Стайкова, Цветана (съавт.) 104, 115, 116, 156, 164, 203

Станишева, Лазарина (съавт.) 19

Станчева, Евгения (съавт.) 164

Стоянов, Васил Д. (за него) 156

Стоянова, Таня (съавт.) 97

Теодоров-Балан, Александър (за него) 192

Хаджихристова, Величка (съавт.) 24

Харалампиев, Ангел (съавт.) 201, 202, 206, 207

Христова, Цветанка (съавт.) 148

Цанев, Румен (за него) 163

Янакиева, Татяна (съавт.) 53

Бродещите ми спомени
за доц. д-р Мария Аргирова

проф. дфн Мария Младенова – УниБИТ

Първото ни по-близко запознанство с Мария

Спомням си добре: беше през далечната 1993 г., когато стана ясно, че Колежът по библиотечно дело (преди – Държавен библиотекарски институт – ДБИ) има минимален брой хабилитирани преподаватели, а за да продължи съществуването си, той трябваше да се увеличи чувствително. Дотогава за нея знаех, че е един от „стълбовете“ на ЦБ на БАН, че през 1988 г. е защитила успешно дисертация на тема „Изграждане на националния библиотечен фонд от чуждестранна математическа литература” и че е един от малкото професионално изградени специалисти у нас в областта на библиотечните фондове. Знаех още, че през 1963 г. е завършила руска филология в СУ „Св. Климент Охридски”, а по-късно е придобила и специалност в катедра „Библиотекознание, библиография и научна информация” към Философско-историческия факултет на същия университет, след което веднага е участвала в конкурс за научен сътрудник в ЦБ на БАН (1973).

Тогава реших да отделя „Библиотечни фондове” от дисциплината „Библиотечни фондове и каталози” (БФК) в самостоятелен учебен курс и да поканя Мария Аргирова да го преподава.

Така се постигаха две цели – увеличаваше се броят на хабилитираните преподаватели и осъществявах една моя стара идея – да разделя проблемите на фондовете и каталозите, тъй като учебният материал беше доста обемист и затрудняваше значително усвояването му от студентите.

Поканих Мария на среща. Споделих идеята си. Изслуша ме с тревога и притеснение. Почти отказа предложението ми. Причината – нямала преподавателски опит. Настоятелно я уверих, че ще й помогна с всичко, което ми е по силите. Убедих я да приеме поканата ми, а аз изпълних обещанието си. Оказа се, че тя нямаше нужда от голяма помощ. Положи необходимите усилия и се справи чудесно с поетия ангажимент. Утвърди се като подготвен и знаещ специалист и работи цели 20 години като хоноруван преподавател в катедра „Библиотекознание и библиография” (днес „Библиотечни науки”).

Характерът на Мария

С годините ми се налагаше все по-често да общувам с нея и я опознах по-отблизо. Тя все повече ме привличаше с чертите на своя благ характер. Отличаваше се с доверчивост, доброта, отзивчивост и изискано благородство. Беше очарователна и добросърдечна, но над всичко доминираше нейната скромност, поради която не си позволяваше да манифестира своята начетеност пред колегите си.

Мария беше човек на дълга. Думата й тежеше, изпълняваше стриктно както поетите ангажименти като преподавател, така и многобройните административни задачи, които й се възлагаха.

Мария беше фин и деликатен човек, не проявяваше излишно любопитство и не навлизаше в личното пространство на колегите, но мълчаливо пазеше и своето.

Друга черта на характера й беше нейната невероятна почтеност във всичко.

Благодарение на своята добронамереност и обективност тя беше избирана за

рецензент в редица конкурси за заемане на академични длъжности, а рецензиите й винаги бяха положителни, защото умееше да извлича и подчертава доброто у всеки. Беше и мой рецензент в конкурса ми за доцент. По-късно, как се случи – не знам и до днес, тя беше избрана да ме докладва пред комисията на ВАК в конкурса ми за заемане на академичната длъжност професор. Няма съмнение, че е дала висока оценка на кандидатурата ми, защото бях избрана с доминиращо мнозинство. Благодарих й, а тя прие с видимо смущение казаното от мен.

Мария Аргирова като преподавател

Постъпвайки на работа при нас като хоноруван доцент, Мария пое преподаването на задължителната дисциплина „Библиотечни фондове" в специалност „Библиотекознание и библиография" и я чете с успех цели 20 години, като непрекъснато обновяваше съдържанието й и правеше курса си все по-привлекателен и атрактивен. Затова студентите я харесваха и посещаваха редовно и лекциите, и практическите упражнения, които тя водеше.

През годините Мария създаде нови избираеми лекционни курсове, които четеше не само в нашата, но и в други катедри. При нас четеше и дисциплината „Ценни библиотечни колекции", а в катедра „Книга и общество" на студентите от специалност „Печатни комуникации" водеше курса „Книготърговия и библиотечни фондове". За магистърската програма на катедра „Библиотечен мениджмънт" подготви курса „Управление на ценни библиотечни колекции". Богатият й практически опит в изграждането, организирането и опазването на фондовете и колекциите на ЦБ на БАН, придобит в продължение на повече от четири десетилетия, се оказа изключително полезен за създаването на тези дисциплини, които бяха с висока информационна стойност и важни за цялостната подготовка на студентите от различните специалности. Въпреки че бяха избираеми, те ги предпочитаха, защото оценяваха не само задълбочените й знания на вещ експерт, но и начина на поднасяне на съдържанието. За студентите Мария организираше и интересни учебни екскурзии, за да ги запознае de visu с част от ценните и редки издания във фондовете на ЦБ на БАН и на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий", в които те се докосваха до уникални образци на културното ни книжовно наследство.

Би било жалко, ако нейните високостойностни лекции потънат в небитието. Би било добре ръководството на ЦБ на БАН да се опита да създаде архив на Мария Аргирова, в който да се съберат не само лекциите и ръкописите на многобройните й публикации, но и ръководените от нея дипломни работи.

Мария беше предпочитан научен ръководител на курсови и дипломни работи, защото студентите я харесваха и като човек с изискано поведение, и като ерудиран преподавател. Тя ръководеше разработките им с голяма отговорност и им помагаше всеотдайно. Насочваше ги при избора на теми и тяхното структуриране, както и при реализирането на съдържателната част. Сред ръководените от нея теми преобладаваха историята, съвременното състояние и перспективите за развитие на водещите специални библиотеки в системата на БАН, които тя познаваше в детайли. Получаваха се интересни изследвания, които отразяваха любопитни факти от историческото им развитие, съдържаха сведения за учените, допринесли за еволюцията им; анализираха наличния библиотечен фонд по състав, разкриването му чрез система от традиционни и електронни каталози, както и техния читателски състав, степента на автоматизация на библиотечните процеси. Споделяха се проблемите им, очертаваха се тенденциите на развитието им в условията на новите технологии и т.н. Получаваха се солидни изследвания, а студентите най-често получаваха заслужено високи оценки.

Не мога да кажа колко точно са защитените под нейно ръководство дипломни работи, но сигурно не са по-малко от 60–70. Мисля, че дипломантите оставяха по един екземпляр от тях в библиотеките, които бяха обект на проучванията им.

Някои се дразнеха от това, че тя беше сред любимите на студентите преподаватели и от симпатиите им към нея – резултат както от авторитета й на водещ специалист, така и от цялостното й поведение – изискано и вежливо, внушаващо уважение. Въпреки своя нелек личен живот, който не коментираше, тя успя до края на дните си да съхрани своята доброжелателност към всички.

Мария преживя и някои незаслужени огорчения от членове на моята катедра, които няма да коментирам. Понесе ги достойно и ги отмина с мъдро мълчание.

Преди доста години ръководството на СВУБИТ (и на УниБИТ също) няколко пъти й предлагаше да премине на основен трудов договор при нас. Въпреки че в личен план предложенията бяха доста по-изгодни за нея, тя без колебание ги отказа и остана вярна до края на трудовия си път на ЦБ на БАН.

Администратор, организатор и експерт

Мария Аргирова беше не само сериозен преподавател и ерудиран учен, но и добър администратор, организатор и експерт. Тя умееше да планира не само служебното, но и личното си време, което посвещаваше на изпълнението на поетите отговорности.

При нас редовно участваше в заседанията на катедрата и на Академичния съвет на СВУБИТ, на които доста години беше член.

Редовно участваше и в проверката на кандидатстудентските работи, която беше отговорна и нелека дейност. Известно време беше и секретар на Контролния съвет на СВУБИТ и пишеше отчетите за неговата дейност.

Знаех и за редица други ангажименти на Мария, които изискваха не само много време и съпричастие, но и енергия и компетентност за справянето с тях.

От 1985 г. беше член на Българската секция по библиология, асоциирана с Международната секция по библиология в Париж.

В продължение на пет години (1991–1996) беше сред дейните членове на Управителния съвет на Съюза на библиотечните и информационните работници в България (днес ББИА).

Дълги години беше член на редколегията на авторитетния тематичен сборник „Проблеми на специалните библиотеки", в който редовно публикуваше солидни студии, интерпретиращи широк кръг от въпроси, свързани с проблемите на академичния библиотечен фонд.

Повече от десет години (1993–2004) беше уважаван член на Научния съвет на Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий".

Две десетилетия участваше в работната група на ТК 16 „Архивна, библиотечна и информационна дейност" към Института по стандартизация в България и допринесе за създаването на поредица от полезни стандарти в нашата професионална област.

Цяло десетилетие беше научен секретар на работната група, чиято задача беше внедряването на АЛЕФ 500 в ЦБ на БАН и в част от нейните многобройни филиали, а екипът се справи успешно с поставената цел.

Не бих искала да пропусна изключителните усилия, които положи Мария при пълната инвентаризация на академичния библиотечен фонд от над 2 млн. тома. Когато в началото на 2000 г. беше установено, че последната му частична проверка е правена през 1958 г., а през следващите 42 години – нито един път, ръководството взе решение да се осъществи цялостна инвентаризация.

В подготвителния етап на проверката, който се извърши под ръководството на Мария, тя имаше заслуга за много дейности, осигуряващи качественото й провеждане. Сред тях ще отбележа само някои. Бяха създадени методически указания за проверката на различните видове документи, определени бяха дневни норми, графици за участието на целия колектив, както и подходящо обучение на колегите.

В хода на проверката се правеха сериозни анализи и изводи за свършеното, дадени бяха и указания за отчисляването на хиляди документи, загубили информационната си стойност. Проверката, започнала в началото на 2003 г., завърши успешно в края на 2010 г. Време, през което Мария извърши истински професионален подвиг.

С осъществяването на тези задачи Мария се доказа и като добър администратор, и като отличен организатор, и като вещ експерт. В изпълнението им тя вложи не само колосална енергия, но и голямо чувство за лична отговорност за случващото се в нашата професионална общност и за бъдещия просперитет на професията ни, на която остана вярна почти четири десетилетия.

Библиографията на доц. д-р Мария Аргирова

В библиографията на Мария, съставена от нея в края на 2009 г., фигурират 202 библиографски публикации, осъществени от 1975 г. насам. В годишния отчет за учебната 2009/2010 година тя добави 11 нови записа – общо 213 творчески изяви, различни по вид, съдържание и обем, които говорят и за рядко срещания й работохолизъм.

Това, което ми направи силно впечатление, е, че 95 от тях са написани в съавторство с колеги не само от ЦБ на БАН, но и с представители на НБКМ, Университетската библиотека, с учени от катедра „Библиотекознание, информационни науки и културна политика" на СУ „Св. Климент Охридски".

Първи по време сред съавторите й са Мария Кадънкова-Радославова (6) и Радка Пейчева (8). След години сред постоянните й съавтори са Йорданка Безлова (11) и Събина Анева (12), която очевидно е най-предпочитана от Мария за съвместни прояви (числото в скобите показва колко съавторски публикации е имала М. Аргирова със съответния колега). Многобройните съавторски публикации на доц. Аргирова правят силно впечатление, като имам предвид, че пишещите колеги от нашата общност са предимно единаци и рядко участват в съвместни трудове.

Немалко от тях са създадени в екип от трима или четирима автори. Съавторският стил на Мария е уникален случай в професията ни и едва ли скоро ще се повтори, но говори за безспорното й умение да сътрудничи ползотворно с колеги от различни поколения и да работи в екип – качество, което малцина от нас притежават.

В почти всички съвместни публикации името на Мария Аргирова е водещо, което е сигнал, че тя не само е била моторът на проявата, но и е умеела да привлича и обединява съмишленици за обща работа в редица изследвания. Искрено се надявам, че в процеса на съавторството си с нея по-младите колеги са се докоснали не само до нейната ерудиция, но са успели да усвоят и редица изследователски методи и подходи, които тя владееше много добре. Искрено се надявам, че под нейно влияние те са развили у себе си качествата за съвместна работа, които ще им бъдат полезни в бъдеще, че ще си спомнят за наученото от нея.

Прегледът на библиографията на Мария Аргирова отразява и източниците, в които е публикувала и многобройните си статии, студии и доклади. Първата й публикация се появява през 1975 г. на страниците на професионалното ни списание „Библиотекар", което в

началото на 90-те години на отминалия век (1993) промени името си и стана „Библиотека”. В продължение на почти четири десетилетия тя остана негов уважаван сътрудник.

Значителен брой (над 15) студии тя публикува в тематичния сборник „Проблеми на специалните библиотеки”. Немалко са работите й, печатани в „Списание на БАН”. Тя е сред авторите на „Известия на Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методий”. С удоволствие сътрудничи и на електронния „Бюлетин на ЦБ на БАН”.

Мария участваше в многобройни национални и международни конференции, както и в осъществяването на немалко проекти.

Повече от десет са участията й в ежегодните конференции на ББИА, публикувани в сборниците на организацията.

Интересни са докладите й на годишните конференции на СВУБИТ и УниБИТ, на конференциите „Библиотеки – четене – комуникации”, организирани от Регионалната библиотека „П. Р. Славейков” и Великотърновския университет. Без да се щади, участваше и в редица други конференции, като винаги успяваше да предложи доклад, вписващ се в тематиката на събитието. Докладите й се посрещаха с внимание и интерес.

Тематична насоченост на част от публикациите на доц. д-р Мария Аргирова

Сред предпочитаните от Мария Аргирова теми беше историята на ЦБ на БАН, на която посвети поредица от статии, както и цялостно изследване. Мария отбелязваше с обширна статия в професионалния печат всяка кръгла годишнина на библиотеката, припомняше не само нейното достойно минало и ролята на нейните първостроители за развитието й, но изясняваше и съвременното й състояние, като чертаеше разумни перспективи за бъдещето й.

През 2000 г. в съавторство с Радка Пейчева публикуваха „Страници от историята на Библиотеката на Българската академия на науките 1896–1944 (София : БАН, 2000. – 80 с.).

Знаейки, че и аз имам интереси към историята на библиотеките, тя ми подари книгата с трогателно посвещение: „На Мария – с най-искрени чувства и пожелание за все такава успешна съвместна работа. И с благодарност за доброто й отношение към мен”. Благодарих й и скоро написах рецензия за изданието, оценявайки както приносния характер, така и голямата му документална и информационна стойност.

Отпечатаният текст е малка част от историята на ЦБ на БАН в обем от 480 с., която години наред чакаше да бъде издадена.

Когато стана ясно, че БАН няма възможност да осъществи издаването й, още през 1992 г. авторите я предадоха във фонда на Държавния исторически архив.

Може само да се съжалява, че това многогодишно и цялостно изследване не се появи, за да заеме мястото си редом до историите на академичните библиотеки в Европа и в света.

Няма да отбелязвам всички исторически статии на Мария, това не е възможно, но си спомням, че с удоволствие написа статиите за ЦБ на БАН в някои представителни енциклопедии, както и в сборници, посветени на историята на библиотеките в България.

Сериозно внимание тя посвети и на историята на специалните библиотеки, което е видно и от многократно допълвания и преиздаван справочник „Библиотеките на Българската академия на науките”.

Личните библиотеки на видни учени, съхранени във фонда на академичните библиотеки

Те бяха друго изследователско поле, което трайно привличаше изследователските интереси на доц. д-р Мария Аргирова.

Известно е, че през многолетното си съществуване ЦБ на БАН (от създаването ѝ през 1869 г. до днес) получава като дарение или закупува около 120 лични библиотеки на видни учени, общественици, писатели и политици, които придават самобитност и уникалност на нейния библиотечен фонд от над 2 млн. библиотечни единици.

Мария обичаше да изследва тези библиотеки и го правеше не по задължение, а с подчертани симпатии към личността и делото на дарителите. Вещо разкриваше интересни факти от биографията и приносите им за развитието на българската наука и култура.

Тя старателно проучваше състава на редица лични библиотеки като тези на историка Никола Милев (Библиотека, 1999, № 1, с. 32–35), на юриста и политика Марко Балабанов (Библиотека, 2002, № 2-3, с. 46–50), на унгарския етнограф и етнолог Феликс Каниц, „оставил значима диря в българската наука“ (Библиотеки. Четене. Комуникации. – В. Търново, 2005, с. 277–285) и др.

Мария търпеливо изследваше техния езиков състав, анализираше съдържанието им по отрасли на знанието, хронологичен обхват на изданията, спираше се на дарените книги, на автографите и посвещенията, на подвързиите и екслибрисите.

Немалко време тя отдели и на изучаването на царската библиотека от над 20 000 тома, постъпила в ЦБ на БАН през 1948 г., за която зная, че е била „рай за библиофилите”. С публикациите за нея тя разсея разпространяващото се през 90-те години на миналия век убеждение сред част от гражданството, че е унищожена. Опровергавайки тези твърдения, тя подготви няколко публикации, в които разкри малко известни моменти от нейната история и състав и някои от многото редки и ценни издания, съдържащи се в нея (Библиотекар, 1991, № 7-8, с. 82–84).

Спомням си колко вълнения преживя Мария през 2006 г. във връзка с посещението на Симеон Сакскобургготски в Българската академия на науките. Имаше желание да направи изложба на книги от царската библиотека, но за нещастие в хранилището, в което се намираха те, беше протекъл покривът, а най-много вода се беше изляла точно над нея. Въпреки случилата се беда, Мария успя да направи желаната изложба.

По повод на посещението на Симеон Сакскобургготски в Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии във връзка с удостояването му с почетното звание „Доктор хонорис кауза”, аз помолих Мария да ми услужи с книги от царската библиотека, за да направим и ние една неголяма изложба. Тя ми съдейства с готовност, направихме експозицията, която се охраняваше добре. Веднага след изпращането на госта взех кола и върнах книгите, като едва тогава си дадох сметка за отговорността, която бях поела, и какво би се случило, ако някоя от книгите, дадени ми по списък, изчезнеше…

С изследванията си върху личните библиотеки на видни български личности Мария не само припомняше делата им „на ползу роду”, но ги правеше видими за научната и културната общност на България. Така тя не само доказваше своята компетентност на книговед и библиотековед, но и разкриваше пред българската интелигенция част от голямото ни книжовно културно наследство.

Добре би било, ако някои от по-младите колеги продължат традицията, създадена от Мария Аргирова, и насочат изследванията си в тази благодатна и интригуваща сфера на книгознанието.

Изследвания, свързани с изграждането, разкриването и използването на библиотечния фонд в системата на библиотеките на БАН

Това беше друга сериозна тематична зона, в която Мария осъществяваше задълбочени изследвания.

За нея библиотечният фонд не беше резултат от механично натрупване на различни носители на информация, а сложна, но добре организирана система, притежаваща редица общи и специфични свойства, от които най-важното е неговата надеждност. Известно е, че фондът на всяка библиотека е надежден, когато тя успява да задоволи със собствените си ресурси около 75–80% от потребителските търсения. Мария работи с десетилетия за изграждането на такъв фонд не само в ЦБ на БАН, но и в системата й с 47-те филиални библиотеки.

Поради тази причина част от публикациите й бяха свързани с международния книгообмен и с установяването на книгообменни връзки с над 1600 библиотеки и научни организации от 69 страни от цял свят, от които ежегодно пристигат в ЦБ на БАН над 2000 заглавия на периодични издания и над 1700 заглавия на книги. Тя проучваше внимателно международния книгообмен на ЦБ с балканските страни, Русия, САЩ и библиотеките в Швейцария. След като доказа ползата от него, настояваше той да не се прекъсва, въпреки че поддържането му представлява сериозен финансов проблем за БАН. За да осъществи желаната релевантност в набавянето на информационни ресурси в библиотеките от системата на БАН, Мария положи усилия за изграждането на научна концепция за правилното му тематично профилиране в специалните библиотеки по химия, физика, молекулярна биология и др., както и възможностите за полезна координация между тях по редица общи дейности.

Под прицела на вниманието на Мария постоянно беше динамиката в използването на чуждестранната периодика, особено на тази, която преди години се набавяше с валута.

Вниманието на Мария често беше приковавано и от необходимостта за все по-качествено библиотечно-информационно обслужване на учените в българската наука, чието развитие уверено се вписва в условията на информационното общество.

Мария проявяваше интерес и към проучвания, свързани с разкриването на любопитни колекции в състава на библиотечния фонд. Като русист е инициатор на изследвания, разкриващи наличието на руската императорска книга, на руската класика от XIX в. и на руската художествена литература в състава на фонда.

С не по-малък ентусиазъм тя проучва наличието на редки, ценни, миниатюрни и старопечатни издания, както и немските книги по история, постъпили през различни години в академичната книгохранителница.

Мария проявяваше траен интерес към проблеми от сферата на библиотечната социология. В екип с Красимира Папазова и Константина Недкова тя проведе няколко успешни и широкомащабни социологически изследвания, насочени към четенето и читателските интереси на учените от системата на БАН за дълъг период от време.

Направеният бегъл анализ на изследователските полета на доц. д-р Мария Аргирова не изчерпва широтата на нейните научни интереси, а убедително доказва, че тя беше учен с голям изследователски потенциал, трайно насочен към обичаната от нея ЦБ на БАН и 47-те специални библиотеки в нейната сложна структура.

Кой можеше да предположи, че „сметката“ на отпуснатото й време ще бъде закрита толкова рано, оставяйки неосъществена поредица от нови изследователски проекти…

In memoriam
Доцент д-р Мария Аргирова-Герасимова
(1938-2013)

Личност с кауза

Емилия Момчилова

Раздялата с близък човек, приятел, колега ни кара за пореден път да осмислим истината за преходността на човешкия живот – миг в Безкрая. Били сме тук, на Земята, но вече ни няма. Бездната от чувства, мисли, действия, дела е заменена от ефирния покой. И все пак нещо остава. Това са истински важните неща – идеите, които движат света, сътвореното от нас, човеците. Неслучайно преди около хиляда и двеста години, един велик български хан, съзидател, е увековечил в камъка този modus vivendi – истината за преходността на човешкия живот и за непреходността на стойностните ни дела.

В нашата, библиотечната професия, като книгопазители (библиотекари), а в по-ново време, с развитието на информационните технологии, и като медиатори при трансфера на човешкото познание, ние се срещаме пряко и косвено, чрез книгите, с различни лица на духовността. Това ни дава предимството да се докоснем до всички сфери на човешкото познание.

На тази значима и благородна професия посвети живота си доц. д-р Мария Аргирова-Герасимова. Жалоните в нейната работа бяха: изключителен интерес и любов към книгите, трудолюбие, акуратност, прецизност, взискателност и самовзискателност, всеотдайност.

Неоспорим е нейният принос в развитието на Централната библиотека на БАН, както и на мрежата от филиални библиотеки към научните институти на Академията, в чието единство тя виждаше жив информационен организъм. Много са областите и темите от библиотекознанието и научната информация, които тя е изследвала и разработвала. За нея Библиотеката беше храм, който я вдъхновяваше и зареждаше с енергия и сила. Своята любов към книгите Мария предаде и на студентите, заразявайки ги с примера си. За тях тя беше компетентен специалист и обичан приятел, който умее да се радва и да страда не само за себе си, но и за другите.

Доц. д-р Мария Аргирова-Герасимова беше личност с кауза, високо ценена и от редица авторитетни институции – Народната библиотека "Св. св. Кирил и Методий" и нейния Научен съвет (чийто член беше), Университета по библиотекознание и информационни технологии и преподавателския му екип, Университетската библиотека "Св. Климент Охридски", както и от други библиотечни институции в столицата и страната. Ще я запомним като личност с призвание и високо признание.

Социологическите пристрастия на Мария Аргирова

Красимира Папазова
Константина Недкова

Името на доцент д-р Мария Аргирова е добре познато в библиотечната общност. Тя е учен, оставил дълбоки следи в съвременното развитие на българските библиотеки и библиотечната професия. Същността и смисълът на цялостния й житейски и творчески път е свързан с дейността на ЦБ на БАН и на библиотеките от тази система. Тя има забележителен принос за формирането на фондовете на академичните библиотеки и за повишаването на тяхната роля в развитието на българската наука и в кариерното развитие на учените в системата на БАН и специалистите от страната.

С чувство на отговорност и взискателност, стигаща до перфекционализъм, изпълнява всяка задача. Малцина са професионалистите като Мария Аргирова, които по най-добрия начин съчетават качествата на задълбочен изследовател с впечатляващо успешни и разнообразни направления на богата практическа дейност. Последователната и упорита професионална дейност я изгражда като един от водещите експерти в областта на комплектуването и организацията на библиотечните фондове, с което печели признанието и уважението на билиотечната общност у нас и в чужбина.

Единството между ерудиция и човешки качества я прави ценен и желан университетски преподавател. Значителен е приносът й в подготовката на бъдещите специалисти в професията.

Научната дейност на Мария Аргирова се осъществява в период на стремително развитие на информацията в глобален мащаб, на усилено формиране на национални и международни системи за научна и техническа информация, на разнородни служби и канали за нейното предаване. Научноизследователската работа става неделима част от библиотечната професия. Специалните научни библиотеки като обществени институции, чрез своите системно изграждани фондове, предоставяни продукти и услуги са посредник между създателите и потребителите на научна информация. Така тяхната дейност естествено се включва в структурата на научното производство. При непрекъснато нарастващия обем на научни публикации се повишават изискванията към информационното осигуряване на научните изследвания, към своевременното отразяване на измененията и тенденциите в научната дейност и ефективното разпространение на научната информация, т.е управление на техните фондове, развитие и интензивност на информационните процеси чрез:

- осигуряване на достъп на читателите до фондовете на библиотеките;
- изучаване на потребностите и определяне на системите на автоматизираното обслужване ;
- информация за периодични издания, систематизирани по страни доставчици, по език, по библиотеки ;
- създаване на национална автоматизирана система на своден печатен каталог на чуждестранните периодични издания;
- координация и съвместимост с други локални автоматизирани библиотечни системи в страната;
- интензифициране на международния книгообмен, усъвършенстване на формите за МЗ.

Социологическите изследвания отразяват реалното състояние на социалните явления и процеси и позволяват наред с другите средства достатъчно пълно и всестранно да се анализират създадени ситуации, да се оценява ефективността на действията и тенденциите

на развитие. Използването на социологически знания в библиотеките е продиктувано от необходимостта за научно обосновани управленски решения, за разработването на планове за действие и оценка на ефективността на тяхната реализация и прогнози за бъдещо развитие.

Големите научни библиотеки започват да осъществяват собствени социологически проучвания, да изучават търсенето и да анализират назряващите проблеми.

Сред библиотечните специалисти няма професионални социолози, но в същото време интересът към социологическите аспекти в работата на библиотеките непрестанно се увеличава, което дава тласък за организирането на социологически проучания в отделни библиотеки. Чрез тях се получава не само актуална информация, но те разкриват и верния тон за общуване с учените и специалистите, определят своето място на пазара на библиотечно-информационните услути. Те крият потенциал за промени.

Централната библиотека на БАН е една от първите, които насочват вниманието си към прилагането на социологическия подход. Мария Аргирова, като учен и експерт в областта на изграждането на фондовете на специалните научни библиотеки, активно се включва в планомерно провежданата дейност по изучаване състава и интересите на читателите за установяване на причинно-следствената връзка на релацията фондове–потребление–ефект от ползваните документи. Тя е наясно, че положителните резултати във всяка научноизследователска дейност са в пряка зависимост от информационното осигуряване на учените и на специалистите, от своевременното задоволяване на техните интереси. Качеството на библиотечните фондове е основният фактор на комуникационните функции на библиотеките.

През 70-те години на миналия век социологията като наука и подход за управление все по-широко навлиза във всички сфери на живота.

Не можем да не отбележим факта, че Мария Аргирова е един от първите библиотечни специалисти, които оценяват необходимостта и ползата от социологията, което открива нови хоризонти в научноизследователската дейност. Интересът на Мария Аргирова към социологическите проучвания значително разширява и обогатява проблемните области и методи на изследване. За това говори фактът, че от общо 212 публикации 14.1% отразяват резултати и изводи от социологически проучвания.

Тематичната насоченост на проучванията, осъществявани самостоятелно или в екип от М. Аргирова, може да бъде характеризирана от следните ключови думи: комплектуване и информационни възможности на фондовете на спецалните научни библиотеки, информационно осигуряване на специалистите, исторически преглед на четенето в билиотеката на ЦБ на БАН, четене, динамика на читателската аудитория, динамика на читателските интереси на научния потенциал на БАН и на учените и специалистите в големите научни библиотеки, потребители на чуждестранна научна литература, ползване на чуждестранни периодични издания, набавяни по валутен път, 50 г. списание "Библиотека", „10 години СБИР", „Столична библиотека и мястото й в културното пространство на София". Върху тези проблеми тя фокусира професионалниге си усилия и творческа енергия. Те стават същност на цялата й научна и преподователска дейност. Това я утвърждава като учен и експерт.

Предмет на изследователската дейност са основните елементи, изграждащи системата фонд–търсене–четене–ползватели, взаимно свързани и обусловени, при които промяната на един от тях води до промяна в цялостната система.

През 80-те години вниманието на най-големите научни библиотеки в страната – НБКМ, УБ и ЦБ на БАН – е насочено към създаването на стратегия за изграждане на единен национален библиотечен фонд и към мащабна научноизследователска дейност, свързана

с профилиране на комплектуването, координация и кооперирване на различни равнища / ведомствено, регионално и национално равнище/.

Обектът на проучванията тясно се свързва предимно с научния потенциал на БАН – читателите на ЦБ на БАН и на библиотеките от системата на БАН и на големите научни библиотеки. Впоследствие обхватът на научните дирения се разширява и разпростира и върху изследване на специалистите в отделни региони на страната.

Методите на изследване се основават на комплексното използване на:

- статистически и структурно-съдържателен анализ /при изучаване на фондовете/;
- експертна оценка /читателски потребности и релевантност на библиотечните фондове/;
- индивидуално отчитане на търсенето и ползването на всяко отделно заглавие ;
- допитване: анкети и интервю с читателите;
- наблюдение.

Началото на социологическите проучвания е поставено с „Изследвания върху читателските интереси на научния състав в БАН, СУ и АСН" през 1969–1970 г.

През този период решаващ фактор за стимулиране развитието на науката в страната и ефективното функциониране на библиотечната система на БАН и на специалните научни библиотеки става фундаменталният принцип – приближаване на научната литература до потребителя,

На библиотеките от системата на БАН се възлагат задачи да осигуряват научните изследвания на специалистите с най-новата информация за иновативни теории и практики в световен мащаб и необходимостта от набавянето във възможно най-голяма пълнота на чуждестранните научни публикации. М. Аргирова, като специалист от системата на академичните библиотеки, фокусира вниманието си и към задълбочени проучвания на фондовете и на интересите на читателския състав с цел тяхното оптимално изграждане.

Така след 1974 г. се разгръща поредица от проучвания на специалните библиотеки от системата на БАН чрез общо научно ръководство и обща методика. С професионална убеденост и огромно желание Мария Аргирова се включва в първото изследване на читателската аудитория, читателските потребности, състава на фондовете и текущото комплектуване на чуждестранната литература в ЦБ на БАН и в три от най-големите академични библиотеки: при единните центрове по физика, химия и молекулярна биология.

Осъществените проучвания представят задълбочен структурен и съдържателен анализ на фондовете на библиотеките по следните основни параметри: по видове издания, езиков и отраслов състав, темп на нарастване на фонда, сравнителен анализ на новонабавяните чуждестранни книги и текущи периодични изднаия, ползване на документите на място и извън библиотеките, изложбите на новопостъпилата литература и ролята им при заемането, мястото на изследваните библиотеки в националното библиотечно обслужване.

Изведени са зависимостите между език и отрасъл, вид на изданията и отрасъл. Очертана е динамиката на развитието на фондовете за последните 25 г. Данните от проучването разкриват организацията на обслужването и релевантността на библиотечните фондове на професионалните и личностните потребности на читателите.

Характеризиран е читателският контингент, включващ различни групи от научния потенциал на БАН /академици, член-кореспонденти, старши научни сътрудници, професори и доценти, специалисти от съответните единни научни центрове, сътрудници от други звена на БАН, преподаватели, аспиранти и студенти дипломанти/, както и външни читатели – специалисти от други институции от столицата и страната, установено е активното

ядро на потребителите и тяхната структура в зависимост от социално-демографските и професионално-творческите характеристики: пол, възраст, месторабота, трудов стаж, професионални и научни интереси и област, в която работят, ползвани езици, публикации, научна степен и звание, участие в творчески съюзи, цели на посещение в библиотеката, източници на информация, библиотечна и библиографска култура. Изследванията открояват закономерности и тенденции в динамиката и характера на ползването.

Специално внимание е отделено на междубиблиотечното заемане от други библиотеки в страната и чужбина.

Ефективността на ползването се превръща в базисен критерий за прочистване на фондовете от документи, загубили своята актуалност или пренасочване на по-малко търсените в депозиториум.

Нарастващата роля на науката и обективните потребности от научно-информационно осигуряване на специалистите от всички отрасли на социално-икономическия живот, както и проблемите, свързани с лавинообразното нарастване на обема на издателската продукция и повишаване цените на книжния пазар, изграждане на фондовете, намаляване на площите за тяхното нареждане и разкриване, изисква системен анализ на съответствието на тяхното формиране и потребление не само в столицата, но и извън нея, предимно в окръзи с бързо развиваща се промишленост. Така ЦБ на БАН съвместно с Окръжна библиотека в Благоевград, разработват Програма за Изследване на специалистите от Благоевград и окръга. Изследването включва два етапа:

- първият (1979–1980 г.) се провежда в 9 библиотеки в Благоевград и 7 специални библиотеки при заводи, комбинати, окръжна болница, както и в окръжната и в читалищната библиотека.

- вторият (1980–1981 г.) изследва четенето на специалистите с висше, полувисше и средно образование в библиотеките на 4 града и две села в Благоевградски окръг: Гоце Делчев, Сандански, Петрич, Разлог, Баня и Брежани.

Ползвани са типова методика и статистически анализ на документацията на библиотеките. Данните са събрани чрез анкета и интервю, включващи 32 въпроса.

Изследването разкрива насоки и проблеми, свързани с четенето на специалистите и прави обстоен анализ на:

- читателския състав според /образование, специалност, научна квалификация, ползване на чужди езици, длъжност, месторабота, възраст, трудов стаж/, цел и мотиви за посещение на библиотеката;

- ползваната литература – по съдържание, вид, език, година на издаване, отрасъл на знание; начин на ползване на документите – на място, за дома, МЗ;

- относителните показатели – читаемост, посещаемост, обращаемост – ранжират периодичните издания по ползваемост;

- степен на удовлетвореност от дейността на библиотеката в областта на комплектуването, количеството и стойността на комплектуваната литература.

В периода 1981–1982 г. се задълбочава вниманието на ЦБ на БАН към изучаване на потребностите на читателите и ползваемостта на набавяните по валутен път чуждестранни периодични издания, тъй като те предоставят най-новата, оперативна информация, постиженията и перспективите в чуждестранните научни дирения.

Изследването се провежда в големите научни библиотеки в София съгласно решението на Комисията за координация на обслужването и международното заемане към Съвета на директорите на научните библиотеки, по единна методика, прилагана в световната библиотечна практика /съдържателен – контент-анализ/, доразвита и видоизменена съобразно условията в България. Периодичните издания са най-динамичната част от библиотечните фондове, която непрекъснато се развива в количествено и качествено

отношение. Като основен метод на изследване на фондовете е използвано наблюдението. Източник на информация на ползваните заглавия са заемните бележки на читателите, сигналният лист в новите броеве периодика, изложбите, списъкът на преглежданите издания от информационните звена. Изследването на структурата и състава на фонда от чуждестранни периодични издания, получавани по валутен път, е допълнено и със статистически методи, включващи следните индикатори: организация и структура на фондовете от чуждестранна литература по език, отрасли на знанието, видове издания и разпределението им в отделните библиотеки, начина на ползване – читални, изложби, домашно ползване, репрографиране, МЗ. Проучени са и социално-демографските характеристики на потребителите: образование, научни звания и степени, месторабота, посещения в библиотеките, ползваемост и съответно по година на издаване. Задълбочен анализ е направен на ползвателите на чуждестранната периодика – сътрудници на съответните академични звена на БАН, от други сродни институти, както и от така наречените „външни читатели“, показател, че фондът от периодични издания е ориентиран не само към потребностите на БАН, но и към развитието на българската наука. Ползването е разгледано в тясна връзка и с образователната и научната степен на потребителите и тяхната езикова подготовка.

Сполучливо заложените индикатори в изследванията дават възможност за научнообосновани изводи и оценки за значителното място на библиотеките в системата на БАН, надхвърлили функциите си на затворени ведомствени библиотеки и заели заслуженото си място в националното библиотечно обслужване към развитието на българската наука.

Системното осъществяване на социологически изследвания в библиотеките от системата на БАН е условие за изграждането на качествени и релевантни на читателските потребности библиотечни фондове от научна литература, особено от чуждестранни книги и периодични издания, набавяни по валутен път, които са от решаващо значение за библиотечно-информационното осигуряване на научната мисъл в България и в същото време са отправна точка за вземането на управленски решения в областта на комплетуването, организацията и структурата на отделните колекции, за мястото на единичните издания, база за разработването на научнообоснован профил на комплектуването в отделните библиотеки, за кординацията и кооперирането, изграждането на националния библиотечен фонд. В посочените изследвания Мария Аргирова проявява качества на отличен организатор и анализатор.

Социологическите пристрастия на М. Аргирова се задълбочават с придобития опит от провежданите изследвания и все по-голямата им роля в практикоприложната, научноизследователската и управленската дейност.

На 16 май 2001 г. към СБИР се създава Секция „Социологически изследвания”, в която един от учредителите и активен участник е Мария Аргирова.

Изследователската програма на Секцията е насочена към актуални теми на библиотечната общност: нормативна база, образование, непрекъсната квалификация, издателска дейност, организационно състояние и др., което разширява обхвата и обекта на проучванията, насочвайки вниманието към библиотечните специалисти от цялата страна /отделна библиотека, регионално и национално равнище/. Социологическите пристрастия на Мария Аргирова са обогатени от нови задачи, които разширяват тематично-проблемния обхват на изследователската й дейност. С присъщата си страст и желание тя се включва в предизвикателството на три нови социологически изследвания, свързани с по-продължителни периоди на проучване и с потенциал за промени.

В този ред на мисли ще отбележим изследването „Десет години Съюз на

библиотечните и информационни работници. Настояще и бъдеще“. Десетгодишната дейност на СБИР/ББИА беше достатъчно основание за равносметка на ролята му в гражданското общество, за откроряване на проблемите, както и тенденциите на развитие. То беше част от подготовката на VI юбилеен конгрес на СБИР и първото по рода си социологическо изследване на библиотечната общност. Поводът определи и целите на изследването: оценка на СБИР/ББИА като саморегулиращо се професионално сдружение за развитието на библиотечния сектор.

Организирането и провеждането на изследването се осъществи от екип от членовете на Секция „Социологически изследвания” Н. Недкова, К. Папазова и М. Аргирова. Професионалната етика и колегиалните взаимоотношения създадоха една неповторима атмосфера за работа. Ангажиментите ни бяха много и разнообразни и ни се налагаше да оставаме в офиса на СБИР след приключване на работния ден, на 6-тия етаж на Столична библиотека.Често споделяхме различни позиции, имаше и мигове на бурни спорове, но винаги достигахме до единомислие. Имахме вярата един на друг, разчитахме един на друг и безрезервна взаимна подкрепа. Така достигахме до единни становища. Професионализъм, коректност и толерантност доминираха в нашите взаимоотношения, те стимулираха нашите усилия. Няма да забравим как една вечер портиерът пусна шалтера и настъпи непрогледен мрак. Той не е допускал, че сме останали до толкова късно. Заключени, останали без телефон на 6-ия етаж, с железни решетки на прозорците, без ток, без телефон, без каквато и да е връзка в библиотеката или света отвън, тогава все още нямаше GSM, ние се опитахме да направим нещо. Три тъмни сенки, почти пълзешком, преодоляхме тесния и тъмен коридор и опипом отключихме първата врата. Шалтерът доста трудно се вдигна, но вече имахме и светлина. Пътят беше преграден от втора заключена врата, а телефонната централа се изключваше в края на работния ден. Беше вече 21 часа, нямаше други хора в библиотеката. Започнахме да звъним на близки и познати, за да дойдат до библиотеката и да помолят портиера да ни освободи.

Всичко, което заедно преживявахме и преодолявахме, взаимното допълване на идеи и мисли ни превърна в един успешен и работен екип, който взе активно участие и в следващи проучвания.

В изследването се включиха не само /поканени/ членовете на СБИР/ББИА, но и всички библиотечни специалисти /нечленове/, които имат отношение към професионалното ни сдружение. Социологическата информация бе събрана чрез анкетния метод на доброволно отзовалите се, при който се постигна много висока степен на възвращаемост – над 80 % – неоспоримо доказателство за съпричастността и ангажираността на библиотечната колегия към СБИР/ББИА и израз на висока оценка за десетгодишната му дейност.

Резултатите дадоха възможност да бъде направен опит за културно-професионален портрет и социално-демографска характеристика на структурата на членовете на асоциацията, да се даде оценка на най-значимите постижения на основните направления в дейността на СБИР/ББИА, на изградените организационни структури, на индивидуалната активност на членовете, на издателската и квалификационната дейност, на контактите и взаимодействието със сродни организации и държавни институции.

Идеите и препоръките за бъдещето на СБИР/ББИА бяха насочени към необходимостта от още по-широко обединение, единодействие и координация на усилията на библиотечните специалисти от всички видове библиотеки за целите на укрепването и развитието на библиотечния сектор, за участие при формирането на библиотечно-информационна стратегия и изграждането на съвременна нормативна база, за сътрудничество с държавните структури и неправителствените организации; СБИР/ ББИА трябва да бъде гласът на професионалната общност.

50-годишнината на сисание „Библиотека“, единственото професионално списание за библиотечна теория и практика, беше основателен повод за изследване на мнението и оценката за неговото полувековно списване, за гледните точки, оценки, идеи и препоръки на основния адресат – библиотечната общност, – а също така и на други специалисти и постоянни автори, на студентите в областта на БИН – бъдещи библиотекари, както и на любителите на книгата. За да се обхванат по-цялостно и от различни аспекти поблемите, насоките и бъдещото развитие, бяха поканени и представители на редакционните екипи. М. Аргирова, отново в съавторство с Красимира Папазова и Константина Недкова, осъществи това проучване. Методиката на изследването включва пряка индивидуална анонимна анкета и пряко индивидуално полустандартизирано интервю.

Предмет на изследването бяха конкретните измерения от ефекта на списанието върху практическата дейност, както и ролята му за непрекъснатата квалификация. За библиотечната общност и за издателите от най-съществено значение бе от кого, какво и защо се чете, изпълнява ли своята мисия като професионална трибуна и какъв е съставът на потребителите. Направена бе характеристика на динамиката и на социално-демографската структура на читателската аудитория по пол, възраст, образование и квалификация, професия, професионален стаж, длъжност, месторабота и местоживеене, мотиви, фактори и интерес към списанието, цели за ползване, начини на четене, набавяне, измерения на ефекта на ползване: полезни, търсени и предпочитани рубрики, автори, тематично-проблемни полета, фактори за развитие.

С готовност и желание отзовалите се откроиха приноса на списанието за поддържане на високо професионално ниво, за непрекъснатото осъвременяване на знанията на библиотечно-информационните специалисти у нас. Професионализмът на М. Аргирова, активното й участие като автор и опитът й от предходни проучвания допринесоха за задълбочения и обективен анализ на получените данни. Богата социологическа информация, идеите и препоръките на респондентите се оказаха индикация за високата активност и надеждна изходна база за неговото модернизиране, бъдещ живот и развитие.

По мнение на Редакцията на сп. „Библиотека” публикуваните оценки и анализи са приети много добре от читатели на списанието, а изводите и препоръките са оценени като обективни и навременни.

През 2008 г. Столична библиотека отбеляза своята 80-годишнина. По поръка на ръководството на библиотеката и в резултат от съвместен проект на Столична библиотека и секция “Социологически изследвания” към СБИР, изследователският колектив (К. Недкова, К. Папазова и М. Аргирова) осъществи проучване на тема: „Динамика на четенето, читателската аудитория и потребителското търсене в Столична библиотека.”

Основните цели на изследването се свързват с разработването на нова стратегия за развитие на най-голямата обществена библиотека и мястото, което заема в културно-информационното пространство на столицата.

За осъществяването на посочените цели от изключителна важност беше възможността да се проследи пулсът на общественото мнение, да се установят настроенията, интересите и очакванията на потребителите, да се анализират факторите, задържащи развитието, да се разкрият вътрешните ресурси и потенциал.

Задачите на изследването включваха неразработвани досега проблеми на съвременната голяма обществена библиотека.

За пръв път присъстваха въпроси, включващи разностранна оценка на библиотеката и библиотекарите, съвременната визия и популярността на Столична библиотека, потенциала на столичния град и възможностите, които той предоставя за широка, системна и мащабна реклама.

Беше направен опит за обрисуване на професионално-личностния портрет на

библиотечно-информационни специалист, мнението и отношението на читателите към библиотекаря и на библиотека ите – към читателите. За пръв път бяха включени въпроси, разкриващи психологическия климат в отделните звена на библиотеката, отношенията „библиотекар–библиотекар“, „библиотекар–читатели“, „читатели–библиотекар“.

Социологическото проучване има сондажен характер. Набирането и регистрацията на социологическата информация се осъществиха чрез пряка индивидуална анонимна анкета с читатели (деца, юноши и възрастни), проведена във всички обслужващи звена и филиала. Отделна карта е разработена за библиотечни специалисти. От съдържателна гледна точка въпросите са: констативни, оценъчни и проективни, разкриващи състоянието на библиотеката чрез основните ѝ дейности и компоненти.

Откликът на читателите на анкетата беше положителен. Голяма част от тях с желание и отговорност изразиха своето становище, оценки, идеи и очаквания за предлаганите

- 1988 г. – Международна конференция по библиология в София – запознава с резултати от проучването „Четенето на чуждестранните периодични издания в библиотечната система на БАН".

- 1994 г. – Международен форум „Информационните услуги в периода на преход", София 11–14 октомври. Тя представя доклада „Поглед върху изследванията на книгите и четенето 1985–1994".

Мария Аргирова активно и последователно се включва в ежегодните научни конференции на СБИР/ББИА, утвърдили се като национален форум по най-актуалните и дискусионни проблеми на библиотечната теория и практика:

- 1995 г. – V национална конференция на СБИР/ББИА – София, 7–8 юни, посветена на „Библиотеките и бъдещето". Аргирова запознава аудиторията с резултатите от проучването „Читателят – научен работник в библиотеките на БАН".

- 2000 г. – X национална научна конференция на СБИР, 7 юни.

Изследователският колектив представя социологическото изследане „СБИР през погледа на библиотечно-информационната колегия".

- 2005 г. – На организираната от СВУБИТ 3-та национална научна конференция с международно участие на тема „Книгата и безкнижната цивилизация", София, 1 ноември, Мария Аргирова изнася доклада „Четенето в библиотеките на БАН. Традиция и бъдеще".

- 2006 г. – XVI национална научна конференция на СБИР на тема „С модерни библиотеки – достойно в Европа", София, 8–9 юни. Изследователският колектив изнася доклад „Приобщаването на библиотечната общност към резултатни практики в Европа чрез професионалния печат".

В заключение нека да отдадем дължимото на достойнствата и приносите, на богатата и разностранна научно-изследователска дейност на Мария Аргирова, както и на безспорните постижения в нейните социологически пристрастия, които се отличават с актуалността на тематиката и практическа значимост. Проведените изследвания утвърждават мястото и визията на научните библиотеки и ролята им за стимулиране развитието на науката и ефективното функциониране на библиотечната система на БАН.

На първо място следва да откроим отношението и разбирането на Мария Аргирова за ролята на социологическите проучвания като мощен лост за промени чрез:

- разкриване на същностните характеристики и тенденции в четенето и на научния потенциал на БАН, както и на специалисти от други институции в столицата и страната, задълбочаване на процесите на профилираното изграждане на библиотечните фондове;

- активизиране на координацията на библиотечното обслужване на национално и териториално ниво;

- усъвършенстване на библиотечната система в страната и осигуряване във възможно най-голяма пълнота набавянето на чуждестранна научна литература, издавана в света, и особено на валутните периодични издания;

- прочистването на фондовете от остаряла литература, (заглавия, изгубили своята актуалност) и създаване на депозитериум за малко търсени издания, което да осигури формирането на ефективни библиотечно-информационни ресурси, осигуряване на място за тяхното нареждане и разкриване, оперативност и интензивност при ползването;

- задълбочаване на профилираното изграждане на библиотечните фондове;

- засилване на вниманието върху библиотечно-библиографската и информационна грамотност и компетентност на потребителите, върху умението да търсят и ползват необходимите източници и документи, запознаването и ползването на международни системи за научна и техническа информация, разнообразните служби и канали за нейното предаване и доставка.

Като учен, експерт и университетски преподавател М. Аргирова остава в българското библиотекознание и в паметта на библиотечната общност с професионалната си отдаденост и авторитет, с научно-изследователската и практико-приложна дейност, свързана с комплектуването – основна функция на библиотеките, – като процес на системно изграждане и обновление на библиотечните фондове. Резултатите от направените проучвания са изходна база както за вземането на управленски решения в практическата дейност, така и за разработването на теоретичните насоки на профила на комплектуване. Те стават обективната основа за определяне на приоритетната тематика в комплектуването, тясно свързана с конкретните задачи на институтите на БАН, на научноизследователската дейност в страната, за осигуряване на информационните потребности на учените и специалистите, както в съответния отрасъл на знанието, така и в търсенията по междудисциплинарни области.

С професионална убеденост работи за преодоляване на неоправданото дублиране и за съкращаване набавянето на непрофилни издания. Отделя специално внимание на програмите за вторичен подбор и за насочване на малко търсени заглавия в депозиториум. Изисква от библиотекарите своевременни корекции в политиката на комплектуване, обусловени от промените в програмите на научноизследователската дейност и възникването на нови научни направления

М. Аргирова енергично съдейства за повишаване степента на координация на комплектуването и взаимното използване на всички ресурси в дадена библиотечна система и на единната национална библиотечна система в страната. Това налага установяването на пропорции както между отделните библиотеки, така и между отделните отрасли, типове и видове издания, а оценката за качеството и ефективността на фондовете да бъде обвързана с индикаторите за целесъобразност и икономичност.

Мария Аргирова влага много енергия и усилия полага за укрепване на двустранните връзки между отделни научни библиотеки и институти, за интензификация на международния книгообмен и като средство за обогатяване на фондовете на библиотеките с чуждестранна научна литература.

Помним с обич

ПОКЛОН пред
Мария Иванова Аргирова-Герасимова
10.09.1038 г. – 12.10.2013 г.

Вили Стоянова – ЦБ на БАН

Измина цяла година от деня, в който се сбогувахме завинаги с нашата непрежалима колежка, а мъката все още тлее дълбоко в душите ни.

Цели 365 дни сякаш чуваме гласа й, но не я виждаме. Може би защото цели 40 години сме били заедно?...

Госпожа доцент д-р Мария Аргирова, винаги е била изрядна по отношение на своите служебни задължения. Помагаше, когато някой имаше нужда от компетентната й помощ. Насърчаваше младите специалисти, въвеждайки ги в тънкостите на тяхната работа. И всичко това тя вършеше безкористно – от все сърце.

Със своята активна научна дейност г-жа Аргирова беше пословично известна. Знаем също, че като библиотечен специалист тя имаше непрекъснати ангажименти не само в София, но също така в страната и в чужбина.

Ръководствата на ЦБ на БАН и на Академията винаги са насърчавали и популяризирали дейността й.

Като един от високообразованите специалисти тя беше включвана в европейски работни проекти, допринасяйки за имиджа на библиотеката и на нашата страна.

И така, години наред, библиотеката е преуспявала, защото хора като нашата колежка винаги са се трудили с обич към нея.

Със своя примерен живот доцент д-р Мария Иванова Аргирова-Герасимова съхрани името си живо!

Поклон пред паметта й!!!

Нека да е светъл пътят й нагоре.

Професионални и човешки моменти с Мария Аргирова-Герасимова

доц. д-р Таня Тодорова – УниБИТ

Активните ми контакти с доц. д-р Мария Аргирова-Герасимова датират от 2008 г., когато започнах преподавателска работа в Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ). С административния си и организационен опит и най-вече с коректното си и подкрепящо отношение към всички колеги тя допринесе много за основаването и развитието на създадената нова катедра „Библиотечен мениджмънт“.

Доц. д-р Мария Герасимова се посвещаваше всеотдайно на преподавателската си работа със студентите и впечатляваше със стремежа си заедно с теорията да им дава практически умения, да ги въвежда в „правенето“ на професията. В различни специалности в УниБИТ тя води лекции и упражнения по дисциплините “Библиотечни фондове” (от учебната 1991/1992 г. до 2006/2007 г.), “Ценни библиотечни колекции” (от учебната 1999/2000 г.) и "Книготърговия и библиотечни фондове" (от учебната 2004/2005 г.).

През 2010 година преминах процедура за хабилитиране като доцент. За мен беше чест доц. д-р Мария Аргирова-Герасимова да бъде един от рецензентите на моята кандидатура. Незабравимо е нейното професионално, позитивно и добронамерено отношение, за което съм й дълбоко благодарна. Много отговорен и трудолюбив човек, с респект към поетата дума или ангажимент към другия, Мария умееше – без да се натрапва – да увлича и сплотява хората около себе си. Помня много интересни съвместни разговори, обсъждания на идеи за научни статии и проекти.

Радвам се, че имахме възможността по време на една от последните й разходки сред природата – на път към Панчаревското езеро, да се срещнем за кратко в моя дом и да споделим радостта от миговете спокойно приятелско общуване.

***

Докладът, който депозирам за сборника, посветен на доц. д-р Мария Аргирова-Герасимова, е преведен от нея на руски език през 2011 г. и не е публикуван досега. Материалът бе представен като презентация в рамките на Научната конференция „Книжное дело в России во второй половине XIX–начале XX века“, XVII Павленские чтения, 18-21 окт. 2011 г., в Руската национална библиотека в гр. Санкт-Петербург, Русия.

Российско-болгарские взаимодействия на страницах возрожденческого журнала „Български книжици” (1858-1862)[1]

Доц. д-р Таня Тодорова
Университет библиотековедения и информационных технологий, Софии, Болгария
t.todorova@unibit.bg

Введение

Журнал «Български книжици»[2] (1858-1862) имеет огромный вклад в общественно-

1 В превод на руски език от Мария Аргирова-Герасимова

2 Оригинальное заглавие журнала – „Български книжици” и дальше в тексте оно употребляется.

исторические, культурно-просветительные и литературно-языковые процессы 60-ых годов XIX в. Его редакторы сумели установить главные задачи культурной и духовной платформы Болгарского Возрождения в качестве основного содержания и цели издания. **На основе анализа программы, композиционно-структурных, тематических и содержательных характеристик издания настоящий доклад исследует русско-болгарские взаимодействия на страницах журнала «Български книжици»**. Подробно анализируется влияние русской литературной культуры Российской империи на редакторскую деятельность, публикации и литературно-языковые взгляды редакторов Д. Мутева, И. Богорова, Г. Крыстевича, Т. Ст. Бурмова, С. Филаретова и других сотрудников издания. В качестве инструмента научного исследования используется дигитальная база данных «Приложения к журналу «Български книжици» (1858-1862)», предоставляющая возможность осуществления разнообразного информационного поиска [1]. Используется и дигитальная база данных "Болгарские города в эпохе Возрождения" (CD) [2].

Влияние русской литературной культуры, науки и образования на создание, развитие и деятельность болгарских литературных деятелей Д. Мутева, И. Богорова, Т. Ст. Бурмова, С. Филаретова – редакторов журнала «Български книжици», и на других сотрудников

Достижением журнала "Български книжици", публикуемом в период 1858-1862 г. в Цариграде, является факт, что оно сумело привлечь значительное число авторов и сотрудников благодаря стабильности и обеспеченности издания Общины болгарской литературы, и качествам своих редакторов. Ещё в первом номере журнала "Български книжици" редактор Д. Мутев объявляет издание как коллективное начинание и призывает всех болгарских литературных деятелей принять участие в его опубликовании. Число сотрудников достигло 70, а их вероятно было и больше при наличии анонимных материалов, является несомненным успехом издания и доказательством завоёванного авторитета и популярности.

Для объяснения лингвистических и ряда других особенностей, характеристик и проявлений в журнале, необходимо принять во внимание ряда социальных факторов, формирующих творца (семья, диалектная принадлежность, занятие, образование и т.д.). Необходимо подчеркнуть, что 17 человек из всех сотрудников журнала "Български книжици" получили своё образование и подготовку в России. Из них: в Московском университете – 3 (на Историко-филологическом факультете – 2; на Юридическом факультете - 1); в Московской духовной академии - 2; в Духовной семинарии в Петербурге - 1; в Петербургской духовной академии – 1; в Университете в Одессе – 1 (Юридический факультет); в Одеской семинарии – 5; в гимназии в Одессе – 2; в Ришелевском лицее в Одессе - 3; в Новоросийском университете – 1; в Семинарии в Киеве – 2; в Духовной академии в Киеве – 3. Выше 100% по причине того, что некоторые деятели Возрождения учились в двух учебных заведениях в России. Полное извлечение результатов из базых данных представлено в Приложении 1.

В исследовании прослеживается влияние русского образования и науки на формирование взглядов и литературных проявлений редакторов и сотрудников журнала "Български книжици" .

Основатель и первый редактор **Димитр Мутев (1818-1864)** одна из личностей Болгарского Возрождения, которая соизмерима с европейскими стандартами ученого, переводчика и публициста. Он происходит из многодетней семьи купца в городе Калофер Стефана Д. Мутева. Его братья и сестра – Никола, Христо и Елена Мутевы. Этот болгарский интеллектуальный деятель внушает респект своей высокой образованностью и

разносторонними научными интересами. Он получает своё начальное образование в родном городе Калофер, а потом заканчивает гимназию в Румынии. В 1833 году он продолжает своё образование в Ришелевском лицее в Одессе. Мутев – первый болгарин, который закончил Физико-математический отдел лицея. Он изучает философию в Бонне и Берлине и защитил докторскую диссертацию. Позднее стал преподавателем в Петербургском университете в звании „магистр" [3].

В 1858 году по приглашению Общины болгарской литературы Д. Мутев становится редактором журнала "Български книжици". „Не может быть лучшего выбора, чем этот – Мутев самый ученый болгарин, имеет разносторонние знания и сам он отличный человек" – восторженно пишет Н. Геров в своём докладе до Русского посольства [4]. Д. Мутев, накопивший богатый опыт и знания во время своей научной и преподавательской деятельности в России, уже при своем приезде в Цариград, имеет оформленную концепцию о создании модерного современного журнала. С умелым публикованием 16 номеров журнала под его редакцией он на практике реализировал свои идеи. Г. Боршуков в „Истории болгарской журналистики" определяет его как *„действительного основоположника журнала", который положил"крепкие основы журнала „Български книжици"* [5].

Определяющая тенденция издания, проводимая его первым редактором – это стремление к всестороннему отражению пёстрой панорамы современного мира и к удовлетворению интересов широкого круга читательской публики: „*...с этой целью в каждом номере журнала будет опубликована одна современная летопись, в которой будет написано все, что представляет интерес для каждого человека вообще и особенно для каждого болгарина* (I, 1, 1: 1)[3] . Каждое значительное событие в жизни болгарского народа и за рубежом присутствует на страницах отдела „Современная летопись". Объективное отражение сочетано с личностной позицией по вопросам современности. Еще в 1894 году в издании „Обзор болгарской периодической печати" Ст. Бобчев отмечает: „*В настоящее время у нас нет журнала, в котором можно найти такую подобную современную летопись*" [6].

Заслугой создателя журнала "Български книжици" является и оформление отдела о библиографии и критике по литературоведческим и языковедческим вопросам - "Книжевний дневник"[4] . Написанные с высокой эрудицией и компетентностью рецензии Д. Мутева и опубликованные в отделе имеют содержательные, рекомендательные и информационные характеристики с современной анотацией. Он производит впечатление своим умением использовать библиографию в своей научной деятельности, а со своими библиографическими проявлениями в издании занимает важное место в истории болгарской библиографии [7].

Д. Мутев требует, чтобы подход научной аргументации и фактологических доказательств были определяющими при разработке материалов исторического характера в журнале "Български книжици". Иллюстрацией о перевесе исторической тематики под его редакцией является содержание первой части, в которую включены: "Житие Свети Климентово" от архимандрита Теофилакта; "Уния во время царствования Йоана I Асеня", "Последние страницы болгарской Истории" и "Синодик царя Бориса" Спиридона Палаузова (подписанные "С. П-ва") и "Берат Цариградскаго грьцкаго Патриарха", переведенный П. Р. Славейковым.

Первый редактор в отделе "Книжевний дневник" в своей статье „Народная литература и болгарская старина" отправляет призыв для розыска и исследования народного песенного и словесного богаства и подчеркивает, что изучение народности и собирание

3 Цифры в скобках обозначают год, часть, номер журнала и страницу.

4 Оригинальное заглавие – "Книжевний дневник" и дальше в тексте оно употребляется.

фольклорного наследия являются основными предпосылками для развития литературного языка и повышения национального самосознания. Сам он ревностно записывает народные песни и пословицы, опубликованные И. И. Срезневским в издании "Памятников и образцов народного языка и словесности русских славян" (1856) [8]. Литературный деятель апеллирует к проявлению сопричастности к проблемам создающегося новоболгарского литературного языка и для участия и изъявления на страницах журнала всех грамотных болгар, которые хотят выразить свою точку зрения, свой взгляд по вопросам языкового строительства.

По отношению к правописанию, языку и изложению в журнале "Български книжици" отражаются индивидуальные взгляды и практика отдельных авторов. Редактор предъявляет следующие требования: „*...изложение должно быть простым, благоразумным, ясным каждому, содержание должно быть приличным, разумным, благонравным"* (I, 1, 8: 188). Редакционная и литературная деятельность Д. Мутева являются ярким примером для полезного болгарско-русского литературного, научного и культурного взаимодействия второй половины XIX века.

Второй редактор журнала **Иван Богоров (1818-1892)** родился в городе Карлово, он ученик Райно Поповича, закончил Куручешменскую школу в Цариграде. И. Богоров воспитанник Ришелевского лицея в Одессе. Изучает химию в Лайпциге, а в 1858 году закончил медицину в Париже. После этого живет в Цариграде и работает врачом, журналистом, издателем, переводчиком [9]. По поводу перевода книги Сергея Н. Смарагдова „Краткая всеобщая история" с русского языка Й. Груевым в 1858 году, на страницах отдела «Книжевний дневник» И. Богоров публикует интересный отзыв, в котором он высказывает дальновидные предложения, связанные с переводной литературой и с учебной литературой.

Журналист, литературный деятель и учитель **Тодор Стоянов Бурмов (1834-1906)** родился в деревне Нова махала (Драгановци), Габровского округа в семье ремесленников. Первоначально учится в келейном (школа при церкви или монастыре) и во взаимной школе в городе Габрово. Он продолжает свое образование в России благодаря иждивениям фонда имени Васила Априлова и Одесского болгарского настоятельства. Получает высокое духовное образование – заканчивает семинарию и Духовную академию в Киеве с научной степенью „магистр" [10].

После возвращения в Болгарию он становится учителем в Габровской классной школе в период с 1857 по 1860 год. Т. Бурмов осовременивает учебные программы и обогащает их новыми дисциплинами: алгебра, геометрия, физика, риторика, логика, торговая бухгалтерия, французский язык. Он прилагает в практику новоболгарской школы добрые традиции русского и европейского образования. С 1860 года работает в Цариграде учителем в школе при болгарской церкви.

Т. Бурмов один из первых сотрудников журнала "Български книжици". В первой годовщине журнала он публикует: "Слово в неделю страшнаго суда Божия; произнесенное в Габровской Свято-Троицкой церкви Тодорой Стояновой Бурмовой в 1858 году". Он предоставил для печати и свою диссертацию с заглавием: "О начале, распространении и утверждении Христианской веры среди болгар". "*Его сотрудничество в журнале "Български книжици" и его участие в полемике против газеты "Болгария" (1859)..., стали причиной для того, чтобы болгарская община в Цариграде пригласила его стать редактором журнала "Български книжици*" – заключает Ю. Иванов [11].

Журналист Т. Бурмов исповедует взгляд "о высоком предназначении печати" для воспитания и организации народной жизни. В своей литературной практике на страницах журнала "Български книжици" он исходит из позиций благонамеренной, созидательной и аргументированной критики. В основе его редакторских изъявлений заложены объективная

оценка и желание свободного обмена мнений.

Т. Бурмов редактирует журнал с третьей его годовщины до 29 номера, год. IV, т.е. до месяца марта 1862 года. В течение своей жизни выдающийся публицист был сотрудником и редактором множества периодических изданий (газеты „Советник", „Время", русские газеты „Московские ведомости" и „Газета Европы" - до 1876 года; а после Освобождения: газеты „Витоша", „Балкан", „Светлина", „Братство").

Последний редактор **Сава Валчев Филаретов (1825-1862)** родился в деревне Жеравна. През 1840 году учится в городе Котел у учителя С. Доброплодни. В период с 1846-1848 года работает учителем в городе Шумен, где организирует классную школу. С. Филаретов один из самых высокообразованных представителей болгарской возрожденческой интеллигенции: в 1848 году он ученик в Кручешменской школе в Цариград, в 1852 году заканчивает гимназию в Одессе, а в 1857 году студент-стипендиант Ив. Н. Денкоглу дипломируется в Историко-филологическом факултете Московского университета. Во время своего пребывания в России, С. Филаретов устанавливает связи с выдающимися российскими славистами, учеными и общественными деятелями; он участвует в создании просветительного общество болгарских студентов в Москве; он проявляет себя корреспондентом газет "Московские ведомости" и "Московитянин" и составляет первый болгарско-русский разговорник и краткий словарь, которые служат русским бойцам во время Крымской войны. В 1857 году вместе с Ив. Денкоглу посещает много европейских городов, знакомится с П. Й. Шафариком, В. Ханка, Фр. Миклошичем и др.

26 августа 1857 года С. Филаретов получает назначение главного учителя и приезжает в Софию. Четыре года здесь он развёртывает разностороннюю просветительную и общественную деятельность. Он открывает первую женскую школу в городе и возглавляет борьбу против фанариотского духовенства за независимую болгарскую церковь. В марте 1861 года турецкие власти принудили его уехать в Россию. Выдающийся деятель Болгарского Возрождения оказал бесспорное влияние на культурный, политический и духовный подъем болгарского населения в Софии.

С. Филаретов принимает русское подданство и послан в качестве дипломатического служителя в Цариград, где опять ревностно защищает болгарские интересы. Значима его журналистическая и литературная деятельность как сотрудником газет "Цариградски вестник", "Дунавски лебед" и журнала "Български книжици". Его статьи связаны в основном с развитием болгарского учебного дела. Он публикует и отзыв о книге П. Й. Шафарика "Памятники глаголической письменности"; литературные известия о словаре Н. Герова; слово в память И. Денкоглу; рассказ о землетрясении в Софии и свое единственное стихотворение "Воспоминание о Николе Д. Катранове", которое опубликовано в издании "Месяцослов на Българската книжнина за 1859" [12, 13, 14].

С. Филаретов с месяца апреля 1861 года становится редактором журнала "Български книжици". Т. Бурмов в своей книге "Болгарско-греческая церковная борьба" уточняет: *"настоятели...договариваются с покойным Савой Филаретовым (в то время чиновник в русском посольстве в Цариграде) стать редактором журнала "Български книжици"... Но русский чиновник не может редактировать периодическое издание Общины... Это неудобство было избегнуто соглашением между странами и Филаретов будет редактировать журнал "Български книжици" ...под именем Иван Найденов...По этой причине "Български книжици", которые мы редактировали от начала 1860 года до месяца марта 1862 года, вышли из печати в апреле и мае последнего года под другой редакцией"* [15]. С. Филаретов начинает работу в трудный момент существования журнала. Из-за отсуствия денежной помощи настоятели все чаще апеллируют о выплате долгов к изданию (IV, 16: 273-275; IV, 27: 566-567; IV, 32: 672). Независимо от положенных усилий,

отсуствие средств доводит до прекращения журнала “Български книжици” с последним номером 34, 9 июня 1862 года.

С. Филаретов отлично знаком с развитием журнала “Български книжици”, так как он один из основателей издания и его сотрудник. В 1858 году он высылает для опубликования три народные песни из своего сборника (I, 1, 5: 159-161), а в 1859 году – письменное известие о “Народописной карте Европейской Турции”, составленной И. О. Ошмянцовым (II, 16: 511).

В своем кратком редакторском периоде (номера 30 и 31, год IV, 1861 и номер 32-34, год V, 1862) С. Филаретов успел изъявить своё журналистическое чутье и продолжает отражать самую актуальную тему этого исторического момента – борьбу за самостоятельную болгарскую церковь, восстановливает рубрики, характеризирующие редакторскую политику со дня создания журнала.

Необходимо подчеркнуть широкий духовный кругозор и высокую образованность С. Филаретова, который черпит опыт и идеи из достижений русской и европейской литературной культуры. Он использует русские издательские каталоги для выбора книг для своей личной библиотеки; устанавливает прямые контакты с одним из самых известных книжных магазинов фамилии Глазуновых в Москве, чьи издательские каталоги являются периодом в русской издательско-торговой библиографии с конца XVIII до начала XX века [16]. Эго отношение к значимости библиографического труда, к важности процессов разыскания, собирания и описания богатств народного творчества и болгарского литературного дела раскрывается во вступительной статье последнего номера журнала “Български книжици” с заглавием “Две-три думи за новобългарската книжнина” (V, 34: 673-680).

В 60-е годы XIX века С. Филаретов отличается как один из немногих болгарских возрожденческих деятелей с высокой библиотековедческой культурой под влиянием русской литературной и библиотековедческой традиции. На страницах издания он высказывает свои перспективные взгляды, связанные с развитием болгарского книгопечатания, и проявляется как один из первых теоретиков библиографии.

Один из постоянных сотрудников издания - **Спиридон Н. Палаузов (1818-1872)**. Он признан специалистами как родоначальник новоболгарской современной историографии [17]. Сп. Палаузов родился в Одессе, получил своето образование последовательно в Ришелевском лицее в родном городе, в Гайдельберге и Мюнхене. В 1843 году ему присуждена степень доктора экономических наук. В 1852 году под руководством Измаила Ивановича Срезневского защищает и диссертацию в области истории. Большую часть своих исторических исследований Сп. Палаузов публикует в русской периодической печати, но с появлением журнала “Български книжици” начинает посылать для опубликования свои статьи - “Уния во время царствования Йоана I Асеня”, “Последние страницы болгарской истории”, “Синодик царя Бориса: Рукопись XIV века” и др. На страницах издания присутствуют и переводные материалы – исследования известных чужих авторов: “Древние славянские поселения на греческой земле” А. Гильфердинга, “Кирилл и Мефодий, славянские просветители, подвиги их жизни” – анонимного автора и др. Исследовательское дело Сп. Палаузова – яркий пример влияния русской научной школы для создания болгарской возрожденческой интелигенции.

Деятельность Д. Мутева, И. Богорова, Т. Ст. Бурмова, С. Филаретова, Сп. Палаузова и других литературных деятелей, связанных с изданием журнала «Български книжици», иллюстрирует важную роль русского образования, литературы, науки и культуры периода дореволюционной России в середине XIX века для создания и развития плеяды болгарских литературных деятелей. Они являются яркими представителями зарождающейся болгарской возрожденческой интелигенции, которая ещё с первыми своими научными и

литературными проявлениями приобщается к европейской науке.

Материалы русских ученых и из русских периодических изданий на страницах журнала «Български книжици»

Рассмотрение содержания журнала показывает, что его соратники знали достижения русской литературы и журналистики. В качестве инструмента научного исследования используется дигитальная база данных «Приложения к журналу «Български книжици» (1858-1862)», предоставляющая возможность осуществления разнообразного информационного поиска. Результаты, полученные после углублённого поиска в содержании издания, представлены в таблице в Приложении № 2.

Журнал «Болгарские книжицы» является основополагающим и серьезным изданием историко-филологической и культурно-просветительной направленности общественно-политического характера. На страницах журнала опубликованы в переводе: Труды профессора Константина П. Зеленецкого («Реч за началото и образователите на черковно-славенский език»), Ивана П. Сахарова («Неколико показания за славяно-българскити старинари»), Николая В. Савельева-Ростиславича („Нов източник за българската история от IX век»), Александра Фёдоровича Гильфердинга (отрывок из "Письма от истории сербов и болгар" (1854); произведения Михаила Ю. Лермонтова, Николая М. Карамзина и других русских авторов. Интересные материалы были рассмотрены по содержанию в разделе критики и библиографии „Книжевний дневник". Редакторы публикуют переведенные материалы из журналов «Маяк», «Русская беседа»; в периоде 1858-1859 г. публикуются несколько отзывов и сообщений для журналов: "Журнал для воспитания", "Педагогический вестник" и "Морской сборникъ", газеты "Народное чтение" и для других[5] .

От опубликованных в журнале материалов я хотела бы уделить специальное внимание на статью профессора Константина Петровича Зеленецкого (1812-1858) «Реч за началото и образователите на черковно-славенский език» (I, 2, 12-15). Это важный языковедческий материал на страницах издания, в котором рассматриваются вопросы дела Кирилла и Мефодия в их сложности и противоречиях.

В начале проф. К. Зеленецкий остановливается на вопросе о генезисе и лингвистической структуре церковнославянского (древнеболгарского) языка. Он отмечает, что, с одной стороны, этот язык содержит живую народную речь, а с другой, это литературно обработанный язык: "*...Кирилл и Мефодий ... подняли простой, народный язык до степени Богослужебного и дали ему особый вид по греческому первообразу Священного писания"* (I, 2, 12: 163). Автор подчеркивает значение древнеболгарского языка для духовного роста болгар, для сохранения народности и для развития болгарского образования по самостоятельному пути, а не по чужим образцам.

К. Зеленецкий опровергает неправильные утверждения, распространенные в круге западнославянского духовенства, что переводы Свеященного писания на славянский язык дело св. Йеронима (переводчик Библии на латинский язык), рожденного в Далмации. Он вступает в полемику и со взглядами слависта Раковецкого. Раковецки твердит, что создание славянской письменности и переводы книг Священного писания произошло намного раньше чем время, когда жили Кирилл и Мефодий. Он подчеркивает обратную связь, что эти переводы были неиссякаемым источником для обогащения языка славян. Опираясь на исторические сведения о гражданской жизни и о верования славян, об их достижениях торговли и ремесла, а также и на данных в области ономастики, топонимии и этимологии, профессор Зеленецкий опровергивает утверждения Раковецкого как гипотезу, у которой нет исторических и научных основ.

5 В тексте употребляются оригинальные заглавия из журнала.

Литературный деятель рассматривает и точку зрения Ю. Венелина и профессора О. Бодянского о наличии славянской азбуки еще до солунских братьев. После того как он излагает аргументацию, взгляды и суждения этих ученых, которые защищают тезу о существовании развитой славянской письменности еще до Кирилла и Мефодия, профессор Зеленецкий подробно анализирует исторические доказательства и документальные свидетельства, которые подтверждают их новаторскую миссию. Он основывается на исследованиях выдающихся славистов Й. Добровского, А. Шлецера и П. Й. Шафарика и высказывает заключение: "*...вся правда показывает, что им принадлежит титул первоучителей славянских...*" (I, 2, 5: 294).

Статья "Речь профессора Константина Зеленецкого о начале и создателях церковно-славянского языка" представляет в систематизированном и обобщенном виде разнообразные и многосторонние исследования ученых в этой богатой проблемной области, а одновременно с тем она оригинальное творение с доказанными выводами и позициями автора. Эта публикация на страницах журнала „Български книжици" несомненно вызвала интерес и отзвук среди широкой читательской аудитории в болгарских землях и оказала влияние на процессы народного национального самосознания.

Распространение журнала «Български книжици» в России

На основе анализа и обобщения опубликованных списков дарителей и членов настоятельства журнала «Български книжици» можно извлечь данные о распространении издания на территории Российской империи и точнее в городе Одесса. Одесса - значимый центр болгарской эмиграции, много соотечественников посылают деньги для иждивения журнала, работают как сотрудники, абоненты, подписчики, распространители.

Журнал "Български книжици" в оценках возрожденческой критики, опубликованных в русских изданиях

Своей актуальной программой и богатым содержанием журнал "Български книжици" вызывает внимание и интерес возрожденческих литературных деятелей и одновременно с высказанными критическими замечаниями он получает высокую оценку и признание.

Р. Жинзифов в своем обзоре "Болгарская литература", опубликованном в 1871 году в издание Н. В. Гербеля "Поэзия славян. Сборник лучших поэтических произведений славянских народов в переводах русских писателей", высказывает следующее мнение о журнале "Български книжици": "*В этом полезном издании с разнообразным содержанием публиковалось много серьезных статей как переводные, така и оригинальные*" [18].

Л. Каравелов в публикации "Библиография современной болгарской литературы", отпечатанной в 1861 году в русском издании "Библиографические запыски", характеризирует журнал "Български книжици" как литературный и политический журнал и представляет его программу, систематизированную в шесть основные разделы: *"1. Литературные статьи: романы, повести и рассказы, переводные и оригинальные. 2. Исторические статьи, касающие болгарской истории, народа и церкви. 3. Стихотворения и народные песни. 4. Сельское хозяйство. 5. Разные предания о жизни народа, сказки, загадки и тому подобное. 6. Современная летопись. Политический обзор, торговый обзор, новостей в болгарский землях, библиографические записки и тому подобное"* [19].

Обстоятельственное представление содержания издания, сопоставленное с краткими комментариями Л. Каравелова о других периодических изданиях, публикуемых в то самое время: газета "Цариградски вестник", которая *"не имеет никакого направления, печатает беспорядочно все";* газета "България", которая имела вклад в борьбу против греческого

духовенства, но начавшая проводить пропаганду унии; "Дунавски лебед" (Белград), газета с политическим и литературным характером, направленная к *„защите прав болгарской независимой йерархии" и газета "Братски труд" (Москва) „у которой нет никакого специального направления"* – доказывает, что журнал "Български книжици" получает высокую оценку своих современников как успешный и амбициозный журналистический эксперимент.

Обобщение

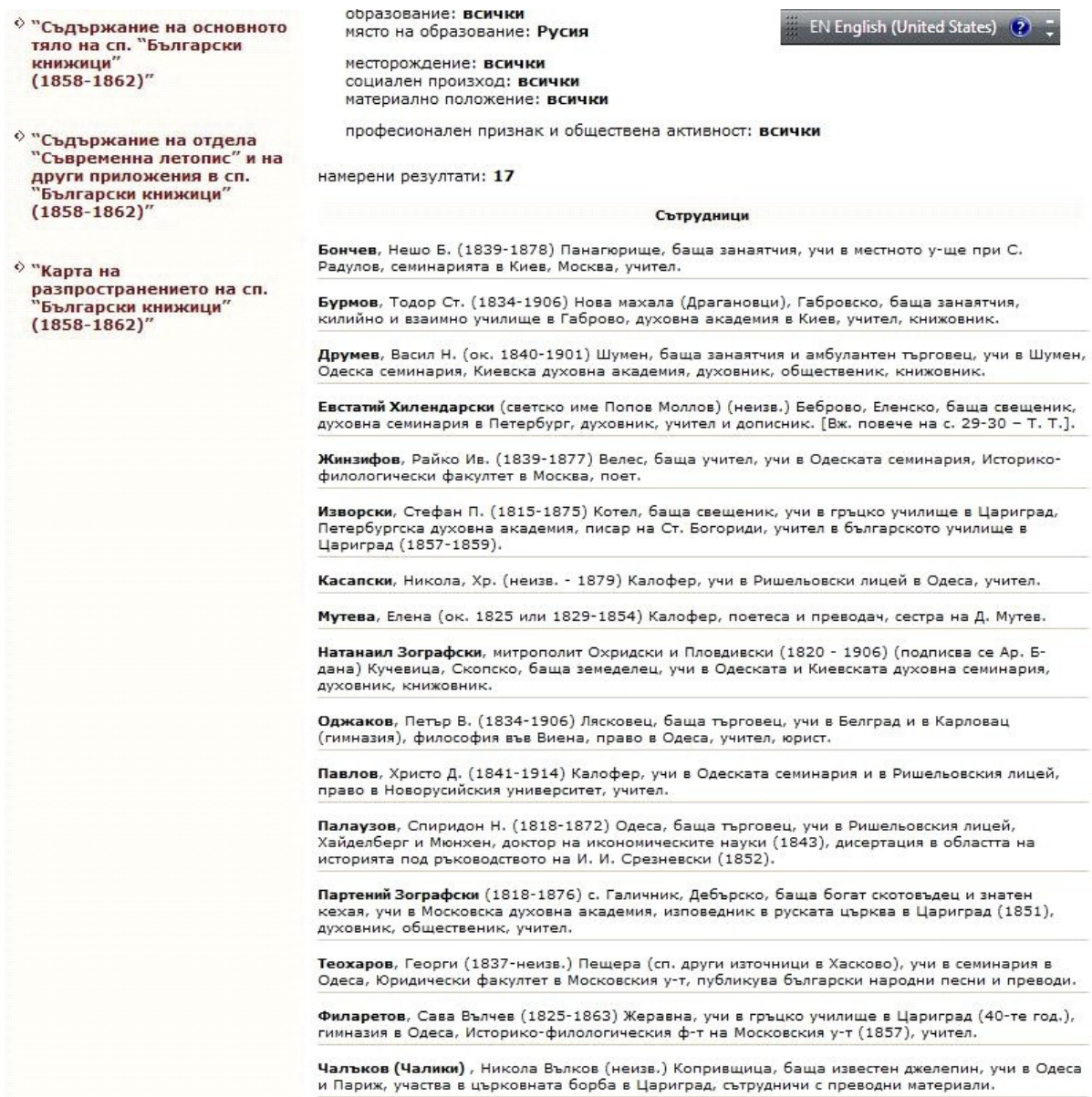
Своими выдержанными в научном и эстетическом отношении публикациями журнал «Български книжици» проводит новаторскую линию в болгарской журналистике и определяет высокие содержательные критерии перед следующими болгарскими периодическими изданиями эпоху Возрождения («Периодическо списание», Браила, 1870 г., «Читалище», Цариград, 1870 г. и других). Представленное исследование **русско-болгарских взаимодействий на страницах журнала «Български книжици»** убедительно доказывает важную роль русского образования, литературы и культуры в середине XIX века, для развития духовных и культурных процессов Болгарского Возрождения.

Литература:

1. **Тодорова**, Т. Й. Списание "Български книжици" (1858-1862) на прага на Новото време. София, За буквите – О писменехь, 2010. 308 с. Прил. [CD-ROM]. (136 MB).
2. Доклад разработан в рамках научных исследовании по второму этапу проекта „Болгарские города во время Возрождения" (CD),финансированного Министерства образования молодежи и науки (ВУ Договор Анекс № 1/Д 002-144/13.10.2011 г.)
3. **Българската** възрожденска интелигенция. Енциклопедия. Състав. Н. Генчев и К. Даскалова. София, "д-р Петър Берон", 1988, 441 с.
4. **Геров**, Н. Доклад на Найден Геров до руското посолство в Цариград. // Геров, Н. Из архива на Н. Геров. Т. 1. София, 1911, с. 19.
5. **Боршуков**, Г. История на българската журналистика. 1844-1877; 1878-1885. 2. доп. изд. София, Наука и изкуство, 1976, 118 с.
6. **Бобчев**, С. Преглед на българския печат. Пловдив, Единство, 1894, 27 с.
7. **Правдомирова**, Д. Българската библиография до Освобождението. Генезис и историческо развитие. София, Карина М, 2001, 74 с.
8. **Енциклопедия** България. Т. 4. М-О. София, БАН, 1984, 392 с.
9. **Българската** възрожденска интелигенция. Енциклопедия. Състав. Н. Генчев и К. Даскалова. София, "д-р Петър Берон", 1988, 77 с.
10. **Българската** възрожденска интелигенция. Енциклопедия. Състав. Н. Генчев и К. Даскалова. София, "д-р Петър Берон", 1988, 95 с.
11. **Иванов**, Ю. Български периодически печатъ отъ възражданието му до днесъ. Отъ 1844-1890 год. Т. 1. София, Държавна печатница, 1893, 26 с.
12. **Българската** възрожденска интелигенция. Енциклопедия. Състав. Н. Генчев и К. Даскалова. София, "д-р Петър Берон", 1988, 670 с.
13. **Енциклопедия** на българската възрожденска литература. Състав. И. Радев и др. В. Търново, Абагар, 1996, 745-746 с.
14. **Българска** книга. Енциклопедия. Състав. А. Гергова. София – Москва, Пенсофт, 2004, 447 с.
15. **Бурмовъ**, Т. Българо-гръцката църковна распря. София, Печ. на Ст. Атанасовъ и

сие, 1902, 208 с.
16. **Правдомирова**, Д. Българската библиография до Освобождението. Генезис и историческо развитие. София, Карина М, 2001, 99 с.
17. **Българската** възрожденска интелигенция. Енциклопедия. Състав. Н. Генчев и К. Даскалова. София, "д-р Петър Берон", 1988, 492 с.
18. **Десев**, Б. Христоматия по българска обща библиография. [За студентите от държ. библ. инст.]. Ч. 1. До Освобождението. София, Наука и изкуство, 1976, 192 с.
19. **Десев**, Б. Христоматия по българска обща библиография. [За студентите от държ. библ. инст.]. Ч. 1. До Освобождението. София, Наука и изкуство, 1976, 262 с.

Приложение № 1

- "Съдържание на основното тяло на сп. "Български книжици" (1858-1862)"
- "Съдържание на отдела "Съвременна летопис" и на други приложения в сп. "Български книжици" (1858-1862)"
- "Карта на разпространението на сп. "Български книжици" (1858-1862)"

образование: **всички**
място на образование: **Русия**

EN English (United States)

месторождение: **всички**
социален произход: **всички**
материално положение: **всички**

професионален признак и обществена активност: **всички**

намерени резултати: **17**

Сътрудници

Бончев, Нешо Б. (1839-1878) Панагюрище, баща занаятчия, учи в местното у-ще при С. Радулов, семинарията в Киев, Москва, учител.

Бурмов, Тодор Ст. (1834-1906) Нова махала (Драгановци), Габровско, баща занаятчия, килийно и взаимно училище в Габрово, духовна академия в Киев, учител, книжовник.

Друмев, Васил Н. (ок. 1840-1901) Шумен, баща занаятчия и амбулантен търговец, учи в Шумен, Одеска семинария, Киевска духовна академия, духовник, общественик, книжовник.

Евстатий Хилендарски (светско име Попов Моллов) (неизв.) Беброво, Еленско, баща свещеник, духовна семинария в Петербург, духовник, учител и дописник. [Вж. повече на с. 29-30 – Т. Т.].

Жинзифов, Райко Ив. (1839-1877) Велес, баща учител, учи в Одеската семинария, Историко-филологически факултет в Москва, поет.

Изворски, Стефан П. (1815-1875) Котел, баща свещеник, учи в гръцко училище в Цариград, Петербургска духовна академия, писар на Ст. Богориди, учител в българското училище в Цариград (1857-1859).

Касапски, Никола, Хр. (неизв. - 1879) Калофер, учи в Ришельовски лицей в Одеса, учител.

Мутева, Елена (ок. 1825 или 1829-1854) Калофер, поетеса и преводач, сестра на Д. Мутев.

Натанаил Зографски, митрополит Охридски и Пловдивски (1820 - 1906) (подписва се Ар. Б-дана) Кучевица, Скопско, баща земеделец, учи в Одеската и Киевската духовна семинария, духовник, книжовник.

Оджаков, Петър В. (1834-1906) Лясковец, баща търговец, учи в Белград и в Карловац (гимназия), философия във Виена, право в Одеса, учител, юрист.

Павлов, Христо Д. (1841-1914) Калофер, учи в Одеската семинария и в Ришельовския лицей, право в Новорусийския университет, учител.

Палаузов, Спиридон Н. (1818-1872) Одеса, баща търговец, учи в Ришельовския лицей, Хайделберг и Мюнхен, доктор на икономическите науки (1843), дисертация в областта на историята под ръководството на И. И. Срезневски (1852).

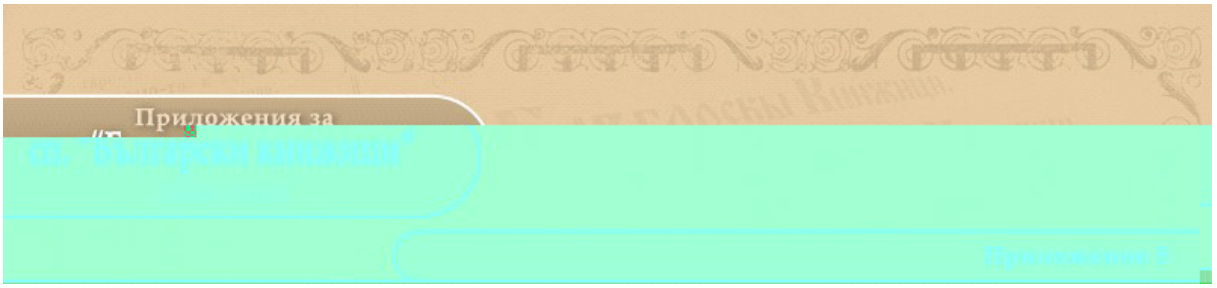
Партений Зографски (1818-1876) с. Галичник, Дебърско, баща богат скотовъдец и знатен кехая, учи в Московска духовна академия, изповедник в руската църква в Цариград (1851), духовник, общественик, учител.

Теохаров, Георги (1837-неизв.) Пещера (сп. други източници в Хасково), учи в семинария в Одеса, Юридически факултет в Московския у-т, публикува български народни песни и преводи.

Филаретов, Сава Вълчев (1825-1863) Жеравна, учи в гръцко училище в Цариград (40-те год.), гимназия в Одеса, Историко-филологическия ф-т на Московския у-т (1857), учител.

Чалъков (Чалики) , Никола Вълков (неизв.) Копривщица, баща известен джелепин, учи в Одеса и Париж, участва в църковната борба в Цариград, сътрудничи с преводни материали.

Приложение № 2

“Съдържание на основното тяло на
сп. “Български книжици” (1858-1862)”

Година I, 1858 година - Основно тяло
Редактори: Д. Мутев на първата годишнина до кн. 14;
от кн. 14 до кн. 16 работят съвместно с И. Богоров;
от 16-24 книжка - И. Богоров

Година	Част	К н и ж к а , страница	Автор, заглавие
I	2	12: 160-163 13: 203-207 14: 246-250 15: 287-294	Зеленецкий, Константин. Реч за началото и образователите на черковно-славенский език
I	2	15: 260-279	Н. В. С. [Н. В. Савельев] Нов източник за българската история от IX век. [В (Год. II, 2, 12: 359-367) И. Сахаров публикува “Неколико показания за славяно-българскити старинари”. В забележка на стр. 360 той уточнява, че статията “Новый источникъ за Болгарской историии IX века” на Н. В. Савельев е публикувана в сп. “Маяк” 1842, кн. XII. Самият Савельев я е включил в своя “Славянски сборник”, а на български език е отпечатана в сп. “Български книжици” (I, 2, 15: 260-279). - бел. моя - Т.Т.]
I	3	24: 344-345	[От] Един пътник [Александър Викторович Рачински]. Кукуш град... [Доп. Бележка за манастира Св. Георги на Белащица планина и две народни песни (за Стамат войвода) от Кукуш. Дата: 18 ян. 1859. Песните са записани вероятно от Дим. Миладинов – бел. М. Стоянов, II, с. 144.]. [Богданов, И. Речник на българските псевдоними, с. 124 Александър Викторович Рачински, псевдоним Един пътник - сп. Български книжици, Цариград, 1858].

Година II, 1859 година – Основно тяло
Редактор Г. Кръстевич

Година	Част	К н и ж к а , страница	Автор, заглавие
II	**1**	6: 179-191	Слово монаха Натанаила Зографскаго, казанное 30-го Юлия 1843 год. при погребение в Киприянския манастир духовного собрата и соученика негова го монаха Дионисия.
II	**1**	8: 239-244	К. За руско-бесарабскити българи. [Икономическо и просветно състояние на българските преселници. Дата: Комрат, 15 окт. 1858].
II	**2**	12: 359-367	Сахаров, И. Неколико показания за славяно-българскити старинари. [От сп. “Маяк”].
II	**2**	13: 421-422	Проповедник. [Стихотв. от Лермонтов, превод от П. Р. Славейков. Подп. П. Р. С.].
II	**2** **2** **3**	14: 437-440 15: 483-487 23: 794-805	Нещо за привиденията от В. А. Жуковский. Превел Иван Манафов. [Преводът е от сп. “Русская беседа”].
II	**2**	16: 511-514	Филаретов, С. Книжевно известие за “Народописна карта на Европейска Турция”, съставена от И. О. Ошмянцов.
II	**3**	20: 664-671	Царството на поезията. (Из Карамзиновите преводи). [Превод от Т. Н. Шишков. Подп.: Т. Н. Ш.].
II	**3**	20: 672-673	Шишков, Т. Н. Пътник (Според Жуковскаго). [Стихотв. Подп.: Т. Н. Ш.].

Година III, 1860 година – Основно тяло
Редактор - Т. Ст. Бурмов

Година	Част	К н и ж к а , страница	Автор, заглавие
III	**1** **1**	3: 89-96 4: 123-128	За съгласованието възпитание с развитието на душевните способности. Сочинение И. Давидова. [Превод Димитър Е. Янакиев Бисеров Дупничанин. Подп. Преведе на български Д. Е. Я.].
III	**1** **1** **2**	7: 251-254 8: 293-298 9: 16-20	Хилфердинг, А. Стари поселения славенски на гръцката земя.

“Съдържание на отдела “Съвременна летопис” и на други приложения в сп. “Български книжици” (1858-1862)”

Използвани съкращения:
Пд – Политически дневник
Тд – Търговски дневник
Од – Общ дневник
Кд – Книжевный дневник
Прд – Промишлен дневник
Уд – Учебен дневник
Сд – Статистически дневник
Вд – Военен дневник

(бел.моя - Т.Т.) - бележка моя - Т. Т.
(опис. мое - Т.Т.) - описание мое - Т. Т.

Година I, 1858 година - Основно тяло
Редактори: Д. Мутев на първата годишнина до кн. 14;
от кн. 14 до кн. 16 работят съвместно с И. Богоров;
от 16-24 книжка - И. Богоров

I	2	11: 27 Кд [опис. мое – Т.Т.]	[Мутев, Д.] В Русия с по-голямата свобода на печата се умножават периодическите списания. Препоръчва на възпитатели и педагози “Журналь для воспитания”, “Педагогически вестник” и “Морской сборникъ”.
I	2	12: 37-38 Кд [опис. мое – Т.Т.]	[Мутев, Д.] За ново периодическо списание “Слово”, което от 1859 г. ще се издава на полски език в Санкт-Петербург. Друг вестник на руски език “Народное чтение”. Представя неговото съдържание в 9 отдела.
I	2	14: 64 Кд [опис. мое – Т.Т.]	[Богоров, И.] Обява за издаването на “Кратка всеобща история” от Смарагдов, превод Й. Груев. Обява за издаването на “Всеобща география”, преведена от руски език от С. Радулов. [Доказано авторство на И. Богоров. Вж. стр. 61-63 – Т.Т.].
I	3	24: 38-40 Кд [опис. мое – Т.Т.]	[Богоров, И.] Отзив за “Кратка всеобща история” от Смарагдов, превод Й. Груев. [За авторството на И. Богоров вж. при Правдомирова 2001. Също и на стр. 61 – Т.Т.]

Достойно есть ...

гл. ас. д-р Румелина Василева – УниБИТ

“Достойно есть яко воистину блажити Тя, Богородицу,...
и славнейшую... без истления Бога Слова рождшую,
сущую Богородицу Тя величаем!”
Химн във възхвала на пресветата Богородица

Тази възхвала изникна изневиделица в главата ми, докато обмислях коя е най-хубавата ми представа за доцент д-р Мария Аргирова-Герасимова. После се стреснах от този мисловен образ. Прекалено е висш в духовната мисловна образност на всеки християнин.

Невероятно нещо е човешкото съзнание. Къта в дълбините си образи, представи, идеи, за които няма ни най-малка представа неговият притежател. Да, образът на Богородица не е твърде висок за човек, който е избрал да бъде по християнски извисен, образован и смирен. Какво е Мария за нас – Божията майка, дала живот на Бога на Словото. И да, името е орисия, то е чест и съдба.

Затова и Мария Аргирова носи Името на Богородица. И в своя живот не е дала начало само на един живот. Даде духовен живот на много. По християнски кротка, незлоблива, приветлива и одухотворена, тя се отрази с мека светлина в много от нас.

Прживе Мария се раздаваше не от пресметливост или от понижено самочувствие, а заради голямата съпричастност на сърцето си. Не искаше нищо за себе си, искаше да предаде познанието си на останалите безрезервно, ненатрапливо. Мария беше изключително модерен човек, жаден за новото, без страх да признае незнанието си, жадна да научи много за света на новото виртуално поколение. Мария обичаше младите повече отколкото се обичат деца. Тя се чувстваше добре в тяхното обкръжение. Детето в нея, въпреки вида й на сериозен учен, никога не се потули. Затова и беше любимец на студентите. Финото й чувство за хумор и хитро присвитите й очи при всяка изречена шега очароваха почти две поколения по-малките от нея студенти.

Мария работеше в най-академичната българска библиотека, но нямаше вид на строг учен. Широко отворените й очи за случващото се около нея сваляха прегради и топяха дистанции. В общуването й имаше нещо неуловимо и предразполагащо. Човек не може просто да я подмине. Сякаш виждаш в нея най-доброто от себе си, собствената си отразена светлина. Ти самият виждаш добротата в себе си в нейния лик.

За мен Мария е голям приятел – без претенции, без изисквания, без натрапване и мисия да ми дава непоискани съвети, ум и разум. Мария е един от малкото най-добри хора, които познавам.

Тленното от нея си отиде, но тя остана – с това, което написа, с това, което каза, с това, което знаеше и не го скри от нас. Остави ни хубав пример в това безпримерно и горогледо време.

Здравей Мария, казвам с тези редове. За мен е чест, че те познавам!

Посвещавам следващата публикация на името на Мария Аргирова, на която се чувствам наследник.

УПРАВЛЕНИЕ НА БИБЛИОТЕЧНИЯ ФОНД

1. Понятие за мениджмънт на библиотечния фонд

Мениджмънтът е комплекс от задачи, които трябва да се решават, за да се осигури постигането на целите, запазването, развитието и успеха на икономическата система "библиотека", респективно на библиотечния фонд като основна нейна съставна част и съдържание. *Функционалният мениджмънт* в библиотеката носи отговорност и координира изпълнението на работата на организацията в отделните й структурни елементи: *иновации, персонал, комплектуване, снабдяване, производство, маркетинг, финанси, околна среда, информация* – всички, имащи отношение към управлението и развитието на библиотечния фонд. Специфичните задачи на управлението и в частност на библиотечния фонд са тясно свързани с постигане на *поставените цели* чрез *оптимално използване на ресурси* и *координиране на дейност*и. При организациите от публичния сектор, каквато е библиотеката, целите са свързани предимно с обществения интерес и по-малко с печалбата, която при тях се формира от намаляване на разходите, повишаване на качеството и подобряване на достъпа до информация. *Анри Файол* разработва логична и проста методика на администриране и управление, в която включва основните функции на управлението: *планиране, организиране, координация, мотивация и контрол* [11].

Мениджърските функции се осъществяват в една и съща последователност и взаимна обусловеност във всички области на мениджмънта на библиотеката, включително и в управлението на библиотечните фондове. Границата между управленски и изпълнителски труд се поставя от хората и е силно променлива във всяка конкретна ситуация. В библиотечната структура с нейните сложно и високо организирани фондове и дейности, всеки специалист е мениджър, носи отговорност и взема управленски решения постоянно.

Различни са *факторите*, които повлияват вземането на решения и функционирането на библиотеката и нейния фонд. Тя е *отворена социално-икономическа система* с активен обмен с *външната среда*. Съвременната теория на мениджмънта определя елементите на *околната среда* като *заинтересовани страни (stakeholder)* и ги дефинира като "групи или индивиди с активно участие във вземането на решения в организацията или пасивно засегнати от тези решения" [12], сред които: политически среди, конкуренти, финансиращи организации, правителство, неправителствени организации, инвеститори, доставчици, потребители, професионални организации и сдружения, библиотечен отрасъл, трудов пазар, законодателство и др. *Вътрешната среда* на организацията, която предопределя управлението на библиотечните фондове, се дефинира от финансовите, материалните, човешките, организационните и технологичните ресурси, разпределени (но и синергично обвързани) съответно за изпълнението на задачите [13] в областта на изследването и развитието на библиотечните фондове, синтетично-аналитичната му обработка, създаването на собствени продукти, маркетинга, финансирането и управлението.

През 1997 г. в САЩ излиза ръководство по "*Управление на фонда през XXI в*." за библиотекари – сборник статии за тенденциите и стратегиите на бъдещото развитие на библиотечните фондове; за технологичното сътрудничество при тяхното управление; за проблемите с ограниченията на интернет; за подбора и доставката на е-документи; за кооперирането на библиотеки и организации при формиране на е-фондове и интегрирани библиотечни системи; за подбора на документи в е-среда; за съхраняването на документи; за бъдещите практики при оценяването на колекциите; за прехода от управление на колекции към управление на съдържание; за финансирането на фондовете; за електронната доставка на документи и за др. аспекти, произтичащи от динамичните промени в развитието на

библиотечните колекции [9]. Библиотечната асоциация на Великобритания също издава ръководство "*Управление на информационните ресурси в библиотеките. Теория и практика на управлението на фондовете*" през 2001 г., в което комплексно и подробно се анализират аспектите на създаването и съхранението на библиотечните фондове [8].

В съвременната литература се наблюдава известно смесване на понятията "*развитие*" и "*управление*" на библиотечните фондове, когато става дума за висш мениджмънт, въпреки че отговорностите за най-важните процеси като изучаване на информационните потребности на читателите, комплектуването на библиотечните документи, съхраняването им и тяхното реставриране принадлежат на различни експерти и комисии, благодарение на които впоследствие се вземат крайните управленски решения [5]. В монографията на *Уилям Уъртман "Управление на фондовете: основи и принципи"* (1989) се разглежда управлението като процес с различни етапи: идентифициране на необходимите документи; дефиниране на профила на фонда; характер на съдържанието; подбор и покупка, обусловени от реалните информационни потребности на потребителите и от целесъобразността на финансовите разходи не само за закупуване, но и за съхраняване, в тясна връзка с търсенето на документалните източници [14]. В монографията на Едуард Евънс *"Развитие на фондове на библиотеки и информационни центрове"* (1987) се извеждат обобщени правила за принципите на комплектуване:

- Развитието на фонда е динамична последователност от взаимносвързани дейности;
- Проучване на характера на книжния пазар и информационното производство;
- Проучване на каталози, рекламни обяви и авторитет на издателите и доставчиците в региона и по-специално – на тези, които издават най-качествените за библиотеките продукти;
- Проучване на широк диапазон от литературни обзори, критически материали и рецензии за издания, интересни за библиотеката;
- Изследване на национални и търговски библиографии;
- Опознаване (разбиране) на библиотечните потребители (реални и потенциални), чиито интереси са основата за изграждане на фонда;
- Проучване на научни изследвания и добри практики по комплектуване;
- Поддържане на широка литературна и научна култура [10].

Обектът на управление – библиотечният фонд като цяло и на отделните библиотечни колекции – всъщност разширява ареала си с изучаването на вътрешната и външната среда, в които се проявяват и най-важните фактори, определящи неговия състав, характер, структура, функции и цели – информационните потребности на потребителите, търсенето и предлагането, състоянието на информационния пазар и финансовите, материалните и кадровите ресурси на библиотеката.

Субектите на управление се обособяват от необходимостта от неговото административно, технологично, методическо и стратегическо управление и са пряко обвързани със законодателните инициативи, стандартизацията, инструкциите, маркетинга, осигуряващи създаването и развитието на библиотечните фондове.

В рамките на четирите основни функции на мениджмънта (планиране, организиране, мотивация и контрол) в управлението на фондовете са важни и такива функции като *прогнозиране, анализ и оценка, нормиране на труда, контрол на качеството, финансиране на комплектуването, планиране на разходи, квалификационни изисквания към специалистите* и др.

Стратегията на управление на библиотечните фондове включва: маркетинг за формиране на библиотечния фонд; създаване на програма за развитие на библиотечния фонд и за изучаване на състава и използването му за целите на управлението (библиографско

и социологическо) на библиотечния фонд; статистически анализ на фонда (абсолютни и относителни показатели на библиотечната статистики; темпове на ръст на фонда; коефициент на съответствие); моделни стандарти за развитие на библиотечните фондове на различни типове библиотеки [3, 6, 7].

2. Управленски функции

2.1. Планиране на управлението и развитието на библиотечните фондове

Планирането на дейностите поощрява перспективното мислене, осигурява ефективна координация на усилията, фиксира показателите за дейностите и техния контрол, ясно дефинира задачите, предвижда промените, нагледно демонстрира всички взаимовръзки. *Филип Котлър* определя *планирането като дейност от най-висок ранг,* която подобрява пласмента (ползването на информационните източници) и печалбата (лидерството) на библиотеката [1]. Планирането търси най-доброто решение за всички актьори в информационното общество. В *публичните организации* (каквато е библиотеката) обект на планиране са главно *финансовите ресурси*, предоставяни им от бюджета, което предопределя и обвързването на всички техни дейности основно с бюджетните средства – *бюджетно планиране*. В последните десетилетия все по-често се говори за *програмно бюджетиране [4]*[1] *и планиране*, т. к. се поставя акцент не върху *ресурсите*, а върху *резултатите от тяхното използване. Бюджет, ориентиран към резултатите*, представя *целите*, които трябва да се финансират; *разходите по програмите*, чието изпълнение постига целите; *количествена, качествена, времева, ценова информация*, измерваща постигнатите резултати по всяка *приоритетна програма* (в рамките на библиотеката например автоматизация, ретроконверсия, дигитализация, комплектуване и т.н.). Така и

и известен песимизъм, които могат да бъдат регулирани единствено от

(вид, формат, количество, качество, вкл. и на придружаващите технологии,

и механизми на изпълнението на

качествени, икономически, технологични. Те са:

- *натурални* (обем на комплектуването спрямо обема на потребностите на потребителите, обем на отчисленията спрямо обема на търсене и обема на съхраняване на библиотечните документи, обем на различните колекции, формати и т.н. в мерни единици);
- *стойностни* (себестойност, рентабилност, финансов потенциал, възнаграждения, печалба);
- *трудови* – субективен фактор в процеса на комплектуване (брой специалисти, човекодни, човекочасове, разход на труд).

Етапите на всяко планиране включват:

- *анализ на външната среда*;
- *дефиниране на визия, мисия, стратегия*;
- *определяне на приоритети*;
- *оценка на капацитета*;
- *разпределение на ресурсите* според *приоритетите*;
- *разработване на оперативни планове*;
- *оценка на социално-икономическото въздействие*;
- *информационно осигуряване* на комплектуването и предоставянето на достъп, съхранението и опазването на фондовете;
- *съгласуване с нормативната уредба*;
- *отвореност* към *консултиране, партньорство, обсъждане, потребителско участие, доставчици.*

Производственият план на комплектуването и другите дейности, свързани с управлението и развитието на библиотечния фонд, осигурява:

- *процеса* на комплектуване и създаване на собствени информационни продукти и услуги, чрез които библиотеката осъществява мисията си;
- *анализа* на производствения процес в *натура* (придобиване на библиотечен фонд спрямо планирания) и като *стойност*:

натурален обем x **единична цена (себестойност)** = **обща стойност;**

- *ритмичността* на комплектуването и вторичния подбор във времето;
- управлението на *качеството* и т.н.

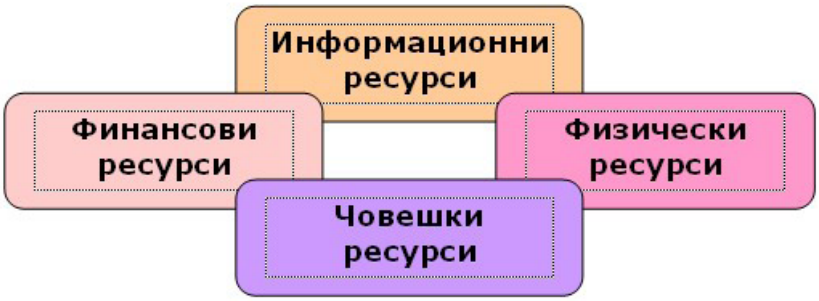
Той пряко е свързан с *производствените резултати* – предоставяните продукти и услуги. От съществено значение е качеството на "*суровините*", предоставяно от доставчиците на информационни източници, а също и какъв капацитет изискват за преработване и адаптиране към *библиотечните политики за достъп*. Важно е и качеството и непрекъснатостта във времето на *придружаващите ги технологии* (софтуер, лицензи, авторски права, времетраене на достъпа, изисквания за съхранение, промяна на технологии и т.н.), които също струват скъпо, създават стрес и провокират промени и последствия. **Библиотечният фонд е най-дълготрайният материален актив на библиотеката, изграждан, комплектуван, териториално разпределен, специализиран и кооперирани интензивно (или не) използван**. При всички дейности, свързани с него, повече от всичко друго в библиотеката, трябва да се спазват *пропорциите* с ориентация не само към нуждите на моментния потребител, а с перспективата на *дълговечната мемориална функция на съхраняване, опазване и предоставяне на достъп* до човешкото знание и мъдрост.

2.2. Контролът като гаранция за качеството и развитието на библиотечния фонд

Независимо от различните дефиниции на *контрола* като управленска функция за проверка и оценка на параметри, за регулиране на дейности за постигане на поставените цели, той представлява преди всичко *непрекъснат процес на проверка на предпоставки, условия, параметри, резултати, причини, логически връзки, оценка и обратна връзка с цел коригиране и усъвършенстване*. Без контрол не е в състояние да функционира добре нито една система и това се предопределя от *динамичната промяна на външната сред*а; от феномена на грешката (способността да се акумулира и да създава дефункционалност и разрушаване); от *сложността на организацията* и *взаимоотношенията* в нея. Смисълът на контрола е в неговата *навременност, точност, обективност, гъвкавост и интеграция* във всички управленски функции. Пространството на контрола обхваща връзките

планиране ↔ контрол (взаимна обусловеност);
контрол ↔ отговорност (висока организационна отговорност);
контрол ↔ власт (делегиране на пълномощия)

Четири са основните области на управленски контрол: *финансови, физически, човешки, информационни ресурси*, чрез които се постига оптималност [2].

Области на контрол

В тази връзка, от гледна точка на управлението на библиотечните фондове, прилагането на постоянен и ефективен контрол е без алтернатива. При осъществяването на контрол на политиката на управление и развитие на библиотечния фонд са важни няколко аспекта и механизми:

1. *Договаряне (съгласуване) на целите* на комплектуването и предоставяне на достъп до информационни източници;

2. *Контрол на планиранет*о на програмите, свързани с библиотечния фонд;

3. *Персонален контрол* чрез стимулиране и поощряване, квалификация и обучение, чрез персонално отчитане, с помощта на ИКТ;

4. *Мониторинг* на дейностите, свързани с подбора, комплектуването, обработката, съхраняването, предоставянето и вторичния подбор на библиотечните документи в състава на фонда;

5. *Контрол на резултатите* – ключов – от търсенето и предлагането на информационни продукти и библиотечни документи;

6. *Финансов и бюджетен контрол*, отговарящи на нуждите от комплектуване и предоставяне на достъп, от осигуряване на технологичния процес, от възнаграждение и стимулиране на специалистите, от осигуряване на адекватна МТБ и информационна

инфраструктура, от заплащане на абонаменти и лицензи, програмни услуги и т.н., контрол на разходите, контрол на извънбюджетните средства (допълнително целево финансиране, проектно финансиране, външни източници, дарения, платени услуги и др.);

7. *Информационен контрол*, свързан с набирането и предоставянето на управленска информация за процеса на развитие на библиотечния фонд;

8. *Коригиращо (диспозитивно) планиране* на основата на установени промени и нарушения на функционирането на системата на библиотечния фонд;

9. *Контрол на обратната връзка* – анализ (отчет) на постигнатите резултати като "последваща връзка" с планирането;

10. *Логически контрол* на последователността, взаимообвързаността и координацията на дейностите и резултатите от развитието на библиотечния фонд.

Контролът има за основна задача да проверява и оценява: значимостта на факторите, които се приемат за водещи; адекватността на показателите; на методите и технологиите; достоверността на получаваната информация; ефективността на регулирането и др. Контролът създава норми, еталони, които създават на свой ред необходимост от контрол. Той винаги е насочен към защита на нечии интереси – на потребителите, на библиотеката, на обществото. Действеният контрол е превантивният. За библиотеките това е от изключителна важност, тъй като съдържанието и качеството определят търсенето и предлагането на информационни ресурси.

Заключение

Маркетинговата концепция за организацията и управлението на библиотечните фондове и най-вече от гледна точка на маркетинговата среда, в която функционира библиотеката като система, е много важна за развитието на фондовете в съвременните условия на пазарни отношения – като обект и субект на въздействие на *макро*- и *микросредата*, а и на *мезооколната*[2] среда. Активната комуникация между издатели, научноизследователски центрове, университети, световни доставчици на информация и бази данни; взаимодействието с други библиотеки – чрез йерархични и линейни взаимоотношения, кооперииране, консорциуми и други договорености, аутсорсинг на услуги, свързани с управлението на библиотечните фондове – трайно изваждат библиотеката в активна маркетингова среда. Това драстично променя и микросредата – вътрешните условия и фактори в библиотеката, обусловени от състоянието и възможностите за развитие на структурата на библиотеката, на фондовете, на мисията, целите, задачите, целевите публики – реални и потенциални.

Структурата на библиотечните фондове е в пряка връзка с тези важни фактори. Тук трябва да се подчертае дебело и нуждата от гъвкаво съчетаване на традиционната политика в развитието на фондовете с новите потребителски интереси, нужди и търсения в условията на ИКТ. Променя се парадигмата, но се запазва същността – дълговечно съхраняване на информация и знание и обслужване с тях. Новите роли на библиотеката като обучаваща организация и появата на иновативен, разпределен фонд променят стратегията и тактиката в процеса на формиране и управление на фондовете. Експоненциалното развитие на информацията довежда до експоненциално нарастване на читателските

2 Мезосредата представлява икономическия сектор или отрасъла, обхващащ различните видове организации, предоставящи идентични или подобни продукти и услуги. Нейната структура се влияе от фактори като: брой библиотеки, информационни центрове; специфични за гилдията особености и бариери; величина и структура на разходите в отрасъла; възможности за *вертикална* и *хоризонтална интеграция* и *диверсификация*; достъп до ресурсите

запитвания, нужди и интереси, чието задоволяване е основна мисия и цел на съвременната библиотека. В тази връзка естествено и структурата на библиотечния фонд търпи развитие. Появяват се нови формати, изискващи нов подход на комплектуване, осчетоводяване, регистриране, обработка и предоставяне на достъп до тях. Изисква се съответно нова грамотност от библиотекари, доставчици и потребители и нови знания се вливат във все по-интердисциплинизиращото се библиотекознание. Традиционната структура на библиотечния фонд и фрагментирането на колекции от непериодични, периодични, продължаващи издания, медии, карти, патенти, документи на държавната власт и т.н. се запазва, но се появяват и синкретични фондове, съхранявани в медиатеки и сървъри офлайн или онлайн на свободен достъп – най-съвременната и демократична форма на обслужване и разкриване на библиотечния фонд.

Сериозно развитие търпи и маркетинг мениджмънтът по отношение на набавянето, регистрирането и съхраняването на дигитални документи – оф- и онлайн. Няма голям опит за тяхното съхраняване във времето. Променят се формати, софтуер, хардуер. Изникват трудности, свързани с дублирането на информация, с нейното съхраняване във времето и осигуряване на подходящ комфорт при обслужване с тях – 24-часов достъп, съвместимост, надеждност, качество, интерактивна комуникация, интелектуални права, киберзащита и т.н. От друга страна, библиотеката излиза активно на пазара, тя сама проактивно търси и привлича потребители и доставчици и трябва да изработва маркетингови механизми за взаимна полезност с издатели, посредници и доставчици на информационни ресурси. Законово покупката, регистрацията и съхраняването на документите също търпи развитие.

Появяват се все повече изисквания от правно и икономическо естество и фактори, които опосредстват или възпрепятстват комплектуването, достъпа и използването на информационни ресурси. Библиотеката постоянно търси баланс между собствен, потребителски и обществен интерес. Като субект на управление в областта на публичния сектор се увеличават и задачите й за намиране на извънбюджетни средства за комплектуване и организиране на библиотечния й фонд, както и за технологично и техническо осигуряване с пространство, хардуер, софтуер, компактуси, зали за свободен достъп, СУБД, облачни структури, достъпна среда.

Използвани източници

1. **Андреасен**, Алън, Филип Котлър. Стратегически маркетинг за нестопанските организации. София: Класика и Стил, 2005. 768 с.
2. **Владимирова**, Катя. Прогнозиране и планиране: Стратегическо планиране на развитието на икономическите системи. София: УИ “Стопанство”, 2009. 416 с.
3. **Дубровина**, Л. А. Минимум управления, максимум управляемости. Руководителям библиотек о Всеобщем управлении на основе качества. Москва: ФАИР-ПРЕСС, 2004. 400 с. (Спец. издат. проект для библиотек).
4. **Миланов**, Валентин, Теодора Димитрова. Бюджет и бюджетна политика: Метод. Ръководство. Велико Търново: Абагар, 2006. 204 с.
5. **Столяров**, Ю. Н., Н. Н. Кушнаренко, А. А. Соляник. Эволюция библиотечного фондоведения. Под ред. Ю. Н. Столярова. Москва, ФАИР, 2007. 688 с. (Спец. издат. проект для библиотек)
6. **Шилов**, В. В. Численные задачи управления текущим комплектованием библиотечных фондов (постановка и решение): Метод. рекомендации. Ленинград: ГПБ им. М. Е. Салтыкова-Щедрина, 1991. 152 с.

7. **Эйдемиллер**, И. В. Стратегия формирования фондов публичных библиотек: Маркетинговый подход. Санкт-Петербург: РНБ, 1995. 124 с.
8. **Clayton**, Peter, Gary E. Gorman. Managing Information Resources in Libraries: Collection Management in Theory and Practice. Comp. Adela Clayton. London: Facet Publishing, 2001. 271 p.
9. **Collection** Management for the 21st Century: A Handbook for Librarians. Eds. G. E. Gorman, Ruth H. Miller. Westport: Greenwood Publishing Group, 1997. 339 p. (The Greenwood library management collection, ISSN 0894-2986).
10. **Evans**, G. Edward. Developing Library and Information Center Collections. With the assist. of Margaret R. Zarnosky. 4. ed. Englewood, Colo: Libraries Unlimited, 2000. 595 p. (Library science text series)
11. **Fayol's** 14 Principles of Management. // VectorStudy, 14 Jan. 2012. URL: <http://vectorstudy.com/management-theories/14-principles-of-management>
12. **Freeman**, R. Edward. Strategic Management: A Stakeholder Approach. Cambridge University Press, 2010. 292 p.
13. **Hofer**, C. W., D. Schendel. Strategy Formulation, Analytical Concepts. St. Paul, MN: West Publishing, 1978. XV, 219 p.
14. **Wortman**, W. A Collection Management: Background and Principles. Chicago, Ill etc.: ALA, 1989. X, 243 p.

БИБЛИОТЕКАТА ПРИ БЪЛГАРСКОТО ЕНТОМОЛОГИЧНО ДРУЖЕСТВО

(1909–1930)

гл. ас. д-р Илко Пенелов – Софийски университет

Една от многото ненаписани страници в историята на българските библиотеки до Втората световна война е тази за съдбата на сбирките от книги и други материали, създавани при научните дружества от края на XIX в. насам. По същността си това са специални научни библиотеки, които проявяват всички организационни и функционални особености на своя вид. Тяхната дейност много рядко е отразявана в нужната на библиотечните историци статистическа информация и заради това анализирането им по правило се счита за непълноценно и дори невъзможно. На практика с рекапитулацията на ролята и значението на специалните научни библиотеки се занимават хора, далечни на библиотекознанието с цялата му методологична специфика, и изнесените от тях сведения в повечето случаи остават напълно извън рамките на библиотековедските монографии и университетски учебници не само в нашата страна.

Сред малцината у нас, които по-системно са се занимавали през последните две десетилетия с историята на специалните библиотеки и най-вече на включените след 1947 г. в състава на Българската академия на науките, беше уважаваната от всички Мария Аргирова-Герасимова. В желанието си да изразим благодарност към нея за осезателния й почерк в полето на науката за библиотеките тук отново, макар и накратко, ще изтъкнем тази тема. Стремежът е по-скоро да се покажат възможностите на дескриптивния подход, който е твърде продуктивен, за да бъде пренебрегван, а в случая и единствено възможен, отколкото да се преследва постигането на синтетичния образ на довоенната тясно профилирана дружествена библиотека.

Съдбата на ентомологичното дружество и най-вече развитието на неговата библиотека са показателни за трудното изграждане на българската научна инфраструктура в първите две десетилетия на XX в. Устойчивите проекти по това време са редки, а голяма част от инициативите или не получават развитие поради липса на подкрепа, или показват по-трайна, но сравнително скромна жизненост. Много често успехът или неуспехът на едно начинание зависи от, на пръв поглед, случайни фактори и най-вече от устойчивостта в поведението на отделни лица и от организаторските им способности – без задължително те да са най-продуктивните или най-инвентивните участници във формирането на съответния дискурс. Разбира се, има и изключения, какъвто е случаят с акад. Иван Буреш, който е със солиден принос за интегрирането и организирането на зоологическата и в частност на ентомологичната колегия в България във времето на нейното формиране и същевременно е заслужил място в историята на специалните библиотеки и специалната библиография в нашата страна.

Създаването на ентомологично дружество в България, което сравнително бързо постига европейска известност и конвертируемост на научната си продукция, се благоприятства от поне две групи фактори. Поставянето на акцент върху която и да било от тях, би било грешка, тъй като в крайна сметка ефектите от дейността на дружеството задължително рефлектират едновременно и върху практиката, и върху вътрешната динамика на самото изследователско поле. Първата група фактори са тези от финансово

или по-точно от макроикономическо естество. Като страна с доминирано от земеделие и скотовъдство стопанство и с почти изцяло ръчно производство, България през целия XIX в. влага твърде много усилия за опазването и е съвършено зависима от годишните реколти и от биологичното здраве и разнообразие на отглежданите животни. Освобождението не само не променя структурата на българската икономика, но дори засилва до края на столетието, а и след това, нейната зависимост от селското стопанство. Така държавният ангажимент спрямо производителите в страната дава импулс за специализирани проучвания в областта на ентомологията.

Същият този ангажимент в родните условия се пречупва по своеобразен начин и се съчетава с чисто изследователския интерес (около него се оформя втората група фактори) към ентомологичното разнообразие в България. Подобно благоприятно стечение на обстоятелствата не би било възможно без личните пристрастия на монарха. На Фердинанд I и след това на цар Борис III може би в най-голяма степен се дължи впечатляващият старт на българската ентомология. Създадената от Фердинанд уникална за Балканския полуостров сбирка, наречена Царска ентомологична станция, е на практика лабораторията, от която започват да излизат публикация след публикация и която прави наложително изграждането и поддържането на специализирано ядро от списания и монографии. Една от целите, поставени пред станцията, е: *„Съставяне библиотека, съдържаща всичко публикувано (на какъвто и да е език) върху ентомологичната фауна на България."* [1]

Реалната история на Станцията започва от 1 септември 1905 г., когато за асистент към нея е назначен двадесетгодишният Иван Буреш, а две години по-късно като негов помощник от 10 март 1907 г. е привлечен състудентът му от Софийския университет Делчо Илчев. Споменът за първите впечатления на последния са красноречиви за темповете, с които е било поставено началото:

„В тая Царска Ентомологична Станция, благодарение на обширните колекции и богата литература, с която разполагаше, имаше добри условия за научна работа."[2]

Станцията е инсталирана в Царската ботаническа градина и е един от Царските научни институти. Това на практика е първата специална научна библиотека в областта на ентомологията в България, която първоначално има затворен характер.[3]

Втората е тази при създаденото през 1909 г. Българско ентомологично дружество. Както свидетелстват неговите летописци, то е основано по идея на професора във Физико-математическия факултет при Софийския университет Порфирий Бахметиев като *Българска ентомологическа дружба в София*. Спомените за началото, поставено на 9 януари в неговия дом, днес звучат романтично. Събранието се състояло всичко на всичко от седем души и тази цифра трябва да е била задоволителна, особено в сравнение с опита, направен в тази посока девет години по-рано[4]. П. Бахметиев, който е вдъхновителят, става организатор и е избран за пръв председател на дружеството. Приетият устав е утвърден от Министерството на народното просвещение едва през м. септември същата година. Сред членовете основатели на дружеството са Иван Буреш и Делчо Илчев от Царската ентомологична станция, Димитър Йоакимов – асистент по зоология, а по-късно частен доцент в Софийския университет[5] , Александър Дряновски – първоначално учител в София, а по-късно началник на ентомологичния отдел при Централния земеделски изпитателен институт, гимназиалният учител Андрей Марковић и Никола Недялков. Към тях се присъединяват и други учители и асистенти от София и страната. По идея на Бахметиев още в устава е записано, че постоянен почетен член на дружеството е председателят на Руското ентомологично общество в Санкт Петербург. Сред дейните участници в организацията, срещите и инициативите на дружеството е и агрономът

Георги Георгов, няколко пъти избиран за председател, чийто щедър жест ще се окаже от голямо значение за поддържането на библиотеката в тежките моменти на икономическа нестабилност в страната през 20-те години на миналия век.[6]

До периода на войните – Балканската и Първата световна – дружеството придобива международна известност и е единственото на Балканския полуостров. Това се постига както благодарение на личните контакти на Бахметиев, така и на дисциплинираността, с която подхождат съдружниците към своите заседания, провеждани всяка седмица – първоначално (до 1912 г.) в събота в ресторант „Братски труд" или „Батенберг", а по-нататък в четвъртък вечер в Градското казино. Още от 1910 г. в отчетите на дружбата започва педантичното отбелязване на извършените експедиции и проучвания и библиографското отразяване на четените реферати и публикационната активност на всеки един от изявилите се членове. Така най-ясно се откроява и демонстрира библиометрично набъбването на ентомологията сред останалите зоологически дисциплини. Характерът и съдържанието на публикациите показват, че целта на техните автори е не само чрез научни съобщения, но и с популярни изложения да печелят привърженици за каузата на ентомологията.

През 1911 г. Ентомологическото дружество обмисля и взема решение да се влее в състава на по-старото и многолюдно Българско природоизпитателно дружество. Основните аргументи са свързани с факта, че повечето от членовете на едното са членове и на другото, както и че последното разполага със „свое помещение за библиотека и читалище"[7]. Сливането става на тържествено събрание на 7 януари 1912 г., а ентомологичната дружба е обявена за секция, като запазва своята самостоятелна програма на работа[8]. Както по-късно споделя Иван Буреш, това обединение подействало стимулиращо и на самото природоизпитателно дружество, което в този момент се намирало в упадък[9].

През военните години голяма част от ентомолозите са на фронта, но успяват да се занимават и със събиране на емпиричен материал, който своевременно докладват, а по-късно оформят в публикации[10]. Но по същото време са прекъснати някои от връзките с чужбина и това се отразява негативно на развитието на дружеството. Към края на 1913 г., само няколко месеца след отпътуването си от България, в Москва умира и Порфирий Бахметиев, чиято памет е почетена в специално заседание[11].

След 1919 г. започва постепенното възстановяване на редовните научни ентомологични изследвания, но това става в трудните условия на икономическа криза, стачки и финансови проблеми в страната. Ентомологичната дружба продължава да поддържа контакти и да търси допирни точки със сродни организации – най-вече с Биологичната дружба – също в рамките на Природоизпитателното дружество. От друга страна, стимулираното от държавата селскостопанско производство дава импулс в развитието на ентомологията, като определя и неговата посока към сравнително по-приложни аспекти на науката. В междувоенния период България вече се превръща в лидер на Балканите в областта на зоологията, а Царската ентомологична станция продължава да бъде единствената значима колекция в югоизточна Европа. Но поради недостиг на финанси едва на петнадесетата година от своето създаване Ентомологичното дружество успява да започне издаването на свое специализирано продължаващо издание, което е фактор за по-доброто интегриране на ентомолозите в България[12].

***

Идеята за самостоятелна библиотека при ентомологичното дружество изказва Порфирий Бахметиев още при създаването му[13]. И книги, както и продължаващи издания, започват да се получават най-често като дар. В отделни случаи докладчици

или референти върху отделен труд, особено ако той е труднодостъпен заради цената или мястото на издаване, оставят на разположение на своите колеги закупените или получените от чужбина единствени за територията на България екземпляри. Като цяло натрупването на библиотечен фонд се благоприятства от факта, че естествознанието по това време е във възход в цяла Европа, а дружеството в първите си стъпки е насърчавано морално и с подаръци от книги, служебни издания и списания – преди всичко от ентомолози, институти и дружества в Австро-Унгария, Русия, Германия и други страни.

Най-съществения проблем пред оформянето на добре организирана библиотека по това време, а и до Втората световна война, е скромният брой на дружествените членове и невъзможността да се отделят специални субсидии за нея. Статистическата картина на състава на дружеството изглежда по следния начин:

1909	1910	1911	1912	1914	1924	1925	1926	1927	1929	1930
7	21	25	25	28	32	34	35	39	41	52[14]

При тенденция за постоянно поскъпване на условията за работа, дружеството не е в състояние да се самоиздържа. То, както и Природоизпитателното дружество, разчита на средства, отпускани от министерствата на просвещението и на земеделието. Но техният размер не е гарантиран, а понякога е сведен до минимум. Това кара членовете на дружеството да търсят други начини за комплектуване на своята библиотека.

Въпреки това, според чл. 10 от устава, един от избраните в четиричленния комитет, който управлява ентомологичното дружество, е и библиотекар[15]. Неговите задължения не отиват по-далеч от инвентирането на получените материали. През първите години постъпилите заглавия се ползват само от членовете на Дружеството, но без специално установен ред. Поради липсата на собствено помещение книгите, събрани до началото на 1912 г., са предадени в библиотеката на Природоизпитателното дружество. Така от 1913 г. в управителния комитет отпада длъжността библиотекар и до края на Първата световна война няма възможност за сериозни организационни промени.

Положението става по-различно през следващото десетилетие, когато в рамките на Природоизпитателното дружество започват да се формират, а впоследствие и отделят няколко по-тясно специализирани сдружения. За ентомологичното дружество важен момент е поставянето на начало на поредицата „Известия"[16] , която изпълнява ролята на дружествен орган. Освен това от 1925 г. ентомология започва да се преподава в Софийския университет, с което статутът й на самостоятелна дисциплина е признат официално.

Едва в тези моменти активната работа на българските ентомолози може да получи свой концентриран образ и организирана форма, което разбираемо се отразява и върху постъпленията в библиотеката. През годините 1924–1928 става възможно по пътя на книгообмена да бъдат възстановени някои от предвоенните контакти на дружеството, както и да се създадат нови. Като негово притежание започват да се натрупват изданията на сродни организации и институти не само в Австрия, Германия и Съветска Русия, но и от такива в обособилите се в резултат от Първата световна война Чехословакия, Полша и други страни[17]. В отчета за 1926 г. със задоволство вече е отбелязано:

„Библиотеката на Българското ентомологично дружество получава чужди ентомологични списания. През отчетното време то е било във връзка с много общо природоизпитателни и специално ентомологични дружества в чужбина, на които праща своите издания в размяна…"[18]

По това време библиотеката продължава да се ползва без необходимата документация.

При условията на непрестанно нарастване на нейния фонд с всяка изминала година все по-настойчиво се налага вземането на трайно решение, което да бъде от полза и за нейните потребители, и за интегритета на самите поредици и течения. През 1929 г. в едно от общите събрания е разгледано незадоволителното състояние и възможността за бъдещо подобрение на библиотеката и след дискусия членовете на дружеството се обединяват около мнението тя да постъпи във фонда на Царската научна библиотека. Подобно решение е логично, тъй като със своите около 30 000 тома в областта на естествената история тя е една от най-големите и добре организирани специални библиотеки в България до Втората световна война. Към нея съществува и *Царската служба за международната размяна на научни издания,* от която се ползват и много други библиотеки в страната – народните в София и Пловдив, университетската, тази при Българската академия на науките, при Централния земеделски опитен институт и при всички земеделски опитни станции в страната, при Централния метеорологичен институт, при Археологическия институт, при Дирекцията на статистиката, при научните дружества, при търговските академии, при всички министерства, при индустриалните камари, дори и от някои професори, писатели и общественици[19]. Още повече то се обуславя от факта, че като концепция след Първата световна война Царската научна библиотека се развива благодарение на вижданията на един от създателите на ентомологичното дружество – Иван Буреш, а от 1928 г. тя е възложена на друг негов член – орнитологът Павел Патев, който има заслуги в областта на специалната библиография в областта на ентомологията[20].

Каквато и да е причината за взетото решение, то е обосновано пространно и тъй като подобни свидетелства са редки сред изворовата база на историята на специалните библиотеки в България си заслужава да бъде приведено изцяло. То показва активния ангажимент на част от българските учени към проблемите на подобни неголеми, но с важно съдържание специални библиотеки:

„За сега библиотеката на Дружеството се състои само от получаваните в размяна чуждестранни и наши списания. Всички други книги, предадени на съхранение в библиотеката на Бълг. Природоизпитателно Д-ство, са пръснати. След като в едно от общите събрания се разгледа обстойно въпроса за съхранение на дружествената библиотека и се взе предвид че:

1. *Получаваните от чужбина списания са в повечето случаи непълни, понеже при досегашното положение на библиотеката мъчно може да се следи кой взема списанията и дали те редовно се получават,*
2. *Изпращането на Известията на Бълг. Ентомол. Дружество в чужбина костува не малко парични средства, а за писане на чуждестранни писма не лесно се намира познаващо чужди езици лице,*
3. *Дружеството не притежава нужните шкафове за съхранение на книгите, а набавянето на такива би отнело доста от и без това оскъдните материални средства на Дружеството.*

и 4. Имайки предвид още че много западно-европейски дружества, като: Берлинското, Цюрихското ентомологични дружества, както и множество други природонаучни дружества, нямат свои собствени библиотеки, а всичко което получават в замяна предават на някое обществено учреждение, събранието реши:

Библиотеката на Българското Ентомологично Дружество да се слее с Царската Научна Библиотека, като списанията на Бълг. Ентомологично Дружество се предадат на последната, а тя от своя страна се задължава:

1. *Да води на свои разноски размяната на „Известията” с чуждестранни дружества и да завързва свръзки с нови такива,*
2. *Да вземе грижата за попълване на всички непълни годишнини, получавани по-рано,*
3. *Да подвързва получаваните списания, да ги подрежда, каталогизира и съхранява заедно с другите списания, получавани в Царския Естествено-истор. Музей.*
4. *Тези ентомологични списания, както и всички получавани в Царския Музей природонаучни списания, да бъдат достъпни за използване от членовете на Дружеството, като се спазват при това наредбите на Царската Научна Библиотека*

и 5. За извършване на размяната Бълг. Ент. Д-во се задължава да дава безплатно на Царския Музей нужното количество екземпляри от „Известията”[21].

Това е фактическият край на самостоятелната библиотека при Българското ентомологично дружество. Нейната кратка съдба сама по себе си вероятно не би могла да има голяма тежест в историята на българските библиотеки при Стария режим, но може да се използва като една от нишките за нейното пълно разплитане и осветляване.

---

1 Буреш, Иван. История на ентомологичното проучване на България. С., 1924, с. 5.

2 Известия на Българското ентомологично дружество, 2, 1925, с. 7.

3 До 1916 г. ентомологичната станция е уредена в три помещения – по едно за музей, за лаборатория и за библиотека, а след това музеят и лабораторията се разширяват. – Буреш, Иван. История на ентомологичното проучване на България. С., 1924, с. 64–65.

4 Това става в Сливен, където през 1899 г. е регистрирано Българско ентомологично дружество „Светулка”, но то просъществувало само около две години.

5 Първият преподавател по ентомология в България в Агрономо-лесовъдския факултет на СУ. – Алманах на Софийския университет Св. Климент Охридски. – 2 изд. – С., 1940, с. 247–248.

6 Благодарение на негово дарение от 1924 г. започва издаването на Известията на Дружеството.

7 Българска ентомологическа секция при Природоизпитателното Дружество в София. // Трудове на българското природоизпитателно дружество, 6, 1914, с. 122.

8 Българска Ентомологическа Дружба в София. Дейност през 1910 г. // Трудове на Българското природоизпитателно дружество, 5, 1912, с. 190.

9 Буреш, Иван. Кратка история на българското ентомологично дружество. // Известия на Българското ентомологично дружество, I, 1924, с. 9.

10 Илчев, Делчо. Бегъл поглед върху дейността на Бълг. Ентомологично Д-во през изминатите 15 години. // Известия на Българското ентомологично дружество, I, 1924, с. 13 и сл.

11 Ентомологическа секция при Българското природоизпитателно дружество в София : Дейност през 1914 г. // Трудове на Българското природоизпитателно дружество, 7, 1915, с. 185.

12 След войните основните публикации на ентомолозите излизат на страниците на сп. „Естествознание и география", „Списание на БАН", „Трудове на Българското природоизпитателно дружество", „Годишник на Софийския университет" и др.

13 Буреш, Иван. Кратка история на българското ентомологично дружество. // Известия на Българското ентомологично дружество, I, 1924, с. 9.

14 От тях 42-ма са реални членове, 9 – почетни и 1 – дописен.

15 Устав на Българското Ентомологично Дружество в София. // Известия на Българското ентомологично дружество, 2, 1925, с. 23.

16 Тиражът на отделните томчета се движи между 650 и 750 екземпляра.

17 Основни партньори на българското ентомологично дружество са чешкото в Прага, полското в Лвов, немските в Берлин и Мюнхен, швейцарското в Берн, английското в Лондон, австрийското във Виена, шведското в Стокхолм, испанското в Сарагоса и руското в Ленинград.

18 Известия на Българското ентомологично дружество (за 1927), 4, 1928, с. 7.

19 Ахтаров, Б. Доклад за научната, културно-просветната дейност и ролята в стопанския живот на България на Природонаучните институти на Негово Величество Цар Борис III. // Училищен преглед, XLII, 1943, № 2, с. 287–288.

20 За него вж. Буреш, Иван. Зоологът Павел Патев и неговата природонаучна дейност. // Известия на Зоологическия институт, 1, 1951, с. 348 – 370; Боев, Златозар. 100 години от рождението на Павел Патев – основоположник на съвременната орнитология в България. // Historia naturalis bulgarica, 1991, № 3, с. 111–116.

21 Отчет. // Известия на Българското ентомологично дружество, 5, 1930, с. 8–9.